

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ιωάννα Καμπούρμαλη • Αλεξάνδρα Κοσκολού • Ευαγγελία Μανούσου • Αγγελική Τζιατζιά

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Α' Δημοτικού
Α' Τεύχος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Α' ΤΕΥΧΟΣ

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής / Αξιολογητής

Κουρτίδης Κωνσταντίνος

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογήτρια

Γεωργαλή Κωνσταντίνα

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Παπακώστα Αικατερίνη

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Παπαχρήστου Νικόλαος

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Θεοδωράκη Αλεξάνδρα

Διπλωματούχος τεχνολογίας γραφικών τεχνών

**Υπεύθυνη του μαθήματος/γνωστικού
αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης**

Άννα Αικατερίνη Λυκούρη, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ,
μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ιωάννα Καμπούρμαλη
Αλεξάνδρα Κοσκολού
Ευαγγελία Μανούσου
Αγγελική Τζιατζιά

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Α' ΤΕΥΧΟΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	<i>Ιωάννα Καμπούρμαλη, Ph.D., MA Σύμβουλος Εκπαίδευσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δ' Αθήνας</i>
	<i>Αλεξάνδρα Κοσκολού, MSc, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης - ΠΕ60</i>
	<i>Ευαγγελία Μανούσου, Επίκουρη Καθηγήτρια Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>
	<i>Αγγελική Τζιατζιά, MSc, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης - ΠΕ70</i>
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ	<i>Ευαγγελία Μανούσου</i>
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ – ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	<i>Τμήμα επιμέλειας εκδόσεων Πουκαμισάς</i>
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ	<i>Σοφία Σιούλα</i>
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ / ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ	<i>Σοφία Σιούλα</i>

Περιεχόμενα

Ας γνωριστούμε.....	6
Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΡΥΜΜΕΝΗΣ ΓΝΩΣΗΣ	10
ΠΟΛΙΤΗΣ/ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	11
1. Μια παρέα πολύχρωμη	12
2. Όσα χρειάζομαι, όσα θέλω και τα δικαιώματά μου	16
3. Συναισθήματα.....	25
4. Μια τάξη και ένα σχολείο για όλους.....	31
5. Αξίες: αγάπη, φιλία	34
6. Κυκλοφοριακή Αγωγή	38
Ανακεφαλαίωση.....	45
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	46
1. Η οικογένειά μας, η πρώτη μας ομάδα.....	47
2. Η τάξη μας, μια άλλη «οικογένεια».....	54
3. Εμείς και οι άλλοι.....	60
4. Ήθη, έθιμα, γιορτές, μύθοι και θρύλοι	65
Ανακεφαλαίωση.....	70
Ο ΤΟΠΟΣ, Η ΧΩΡΑ, Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΠΟΥ ΖΩ	72
1. Ο τόπος που ζω.....	73
2. Αλλαγές στον ουρανό και στη γη του τόπου που ζούμε	91
3. Ο καιρός και οι εποχές στον τόπο που ζω.....	100
Ανακεφαλαίωση.....	113
ΖΩΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	115
1. Ζώα και φυτά του τόπου μας	116
2. Ενδιαφέρον και φροντίδα για τα ζώα	127
3. Τα εξωτερικά μέρη των φυτών, των ζώων και των ανθρώπων.....	131
Ανακεφαλαίωση.....	138
ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	140

Ας γνωριστούμε

Γεια σας, παιδιά, είμαι το Βιβλίο. Ονειρεύομαι να γίνουμε φίλοι. Σαν καλοί φίλοι, θα παίξουμε, θα διασκεδάσουμε, θα εξερευνήσουμε και θα ανακαλύψουμε καταπληκτικά νέα πράγματα για τον κόσμο γύρω μας.

Δεν θα είμαστε όμως μόνοι μας. Δύο νέοι φίλοι θα μοιραστούν μαζί μας το ταξίδι για την ανακάλυψη του θησαυρού της γνώσης.

Αυτή είναι η Ίριδα και είναι ένα λαγουδάκι. Της αρέσει το παιχνίδι, τα βιβλία και ο χορός. Στον ελεύθερο χρόνο της κάνει διάφορες κατασκευές. Η μία της γιαγιά είναι από τη μακρινή Αυστραλία. Ονειρεύεται κάποτε να κάνει ένα μεγάλο ταξίδι και να γνωρίσει το μέρος όπου γεννήθηκε η γιαγιά της.

Κι αυτός είναι ο Φωτεινός, ένα χελωνάκι. Του αρέσει να παίζει στην παιδική χαρά και στις νεροτσουλήθρες. Παίζει ποδόσφαιρο και ζωγραφίζει. Χαίρεται όταν πηγαίνει εκδρομές και θέλει να γίνει εξερευνητής.

Και, να, πώς γνωριστήκαμε!

Εκείνο το πρωί, καθώς πήγαιναν στο σχολείο τους, η Ίριδα και ο Φωτεινός συναντήθηκαν τυχαία και αποφάσισαν να συνεχίσουν τον δρόμο τους μαζί. Τότε, η Ίριδα παρατήρησε ένα χαρτί κολλημένο στο καβούκι του Φωτεινού.

Καλημέρα,
Φωτεινέ,
πηγαίνεις στο
σχολείο;

Καλημέρα, Ίριδα!
Ναι, στο σχολείο
πηγαίνω. Θέλεις να
προχωρήσουμε μαζί;

Με μεγάλη μου
χαρά. Εγώ,
ξέρεις, προχωρώ
χοροπηδώντας.

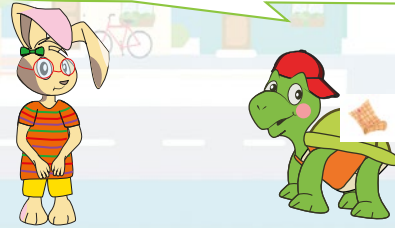
Εγώ περπατώ
με μικρά
σταθερά βήματα.

Υπέροχα! Η διαδρομή γίνεται πιο ευχάριστη όταν προχωράς μαζί με έναν φίλο.
Όμως, τι είναι αυτό το χαρτί που έχεις κολλημένο στο καβούκι σου;

Δεν ξέρω, το κόλλησε πάνω μου ο αέρας που φύσηξε πριν από λίγο. Δεν φτάνω όμως να το βγάλω... Δυστυχώς, θα το κουβαλώ πάνω μου όλη μέρα. Εύχομαι να μην είναι κάτι ντροπιαστικό και γελάσουν μαζί μου τα παιδιά.

Μην ανησυχείς, θα σε βοηθήσω εγώ! Κοίτα, Φωτεινέ, το ξεκόλλησα!
Όμως, τι είναι αυτό;

Μοιάζει με χάρτη κρυμμένου θησαυρού!

Τι θα έλεγες να τον εξερευνήσουμε παρέα;

Μόνοι μας θα είναι δύσκολο...

Τότε, να ζητήσουμε τη βοήθεια των παιδιών και του Βιβλίου!

Τι λέτε, παιδιά, θα θέλατε να συνεργαστούμε; Παρατηρώντας τον χάρτη και βοηθώντας την Ίριδα και τον Φωτεινό να λύσουν τους γρίφους στις σελίδες μου, θα ανακαλύψουμε μαζί τα μυστικά του κόσμου!

Έτσι γνώρισα τους φίλους μου. Υποσχέθηκα να τους βοηθήσω. Για να τα καταφέρουμε, θα πρέπει να συνεργαστούμε.

Έχω μερικές ιδέες για το τι μπορούμε να κάνουμε και θα σας τις παρουσιάζω με αυτές τις μικρές εικόνες. Ας δούμε τι σημαίνουν:

Εκφράζουμε τις ιδέες μας

Μιλάμε για όσα θα μπορούσαμε να κάνουμε

Ξεκινάμε την εργασία μας

Σκεφτόμαστε όσα καταφέραμε

Ξαναθυμόμαστε όσα έχουμε μάθει

Γινόμαστε ομάδα

Παρατηρούμε και ερευνούμε

Διαβάζουμε τις πληροφορίες

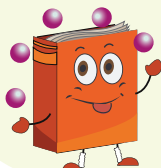
Σκεφτόμαστε

Συζητάμε

Απαντάμε

Κάνουμε εξάσκηση

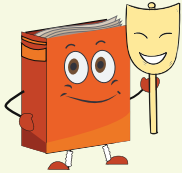
Παίζουμε παιχνίδια

Γράφουμε,
σημειώνουμε

Κάνουμε κατασκευές

Παίζουμε θεατρικό
παιχνίδι

Ζωγραφίζουμε

Ακούμε μουσική,
τραγουδάμε

Έτσι, θα βοηθήσουμε τον Φωτεινό και την Ίριδα να βρουν τον «Κρυμμένο Θησαυρό της Γνώσης» λύνοντας οκτώ γρίφους, κερδίζοντας οκτώ κλειδιά και χρωματίζοντας τα οκτώ σημαιάκια του χάρτη.

Τι λέτε, ξεκινάμε;

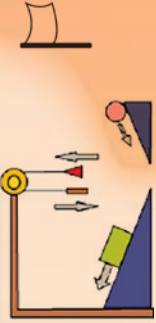

Καλή μας επιτυχία!

[ΟΔΗΓΟΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ](#)

Γρίφους λύστε,
μη χαθείτε
και τα μυστικά
μου βρείτε!

Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΡΥΜΜΕΝΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

	1	2	3
A	 Πολίτης - ταυτότητα	 Κοινωνικές σχέσεις	 Ο τόπος, η χώρα, ο πλανήτης που ζω
B	 Ζωή και Οικοσυστήματα	 Επιχειρηματικότητα	 Δυνάμεις και κινήσεις
Γ	 Τα υλικά στη ζωή μας	 Εργασία	 Γρίφους λύστε, μη χαθείτε, όλα τα μυστικά μου βρείτε!

Πολίτης/ταυτότητα

Είμαι παιδί που ξεκινώ
κι ανοίγω τα φτερά μου,
θέλω έναν κόσμο αληθινό
να χτίσω τα όνειρά μου!

Λενέτα Στράνη
Το χρώμα της ελπίδας

Στην ενότητα αυτή θα κάνουμε έρευνα, θα παρατηρήσουμε, θα παίξουμε, θα διαβάσουμε, θα κάνουμε υπολογισμούς, θα συζητήσουμε, θα κάνουμε κατασκευές και θα εργαστούμε σε ζευγάρια και ομαδικά για να ανακαλύψουμε:

- ✓ Τι είναι αυτό που ενώνει τους ανθρώπους;
- ✓ Τι μας κάνει διαφορετικούς και ξεχωριστούς;
- ✓ Ποιες είναι οι ανάγκες μας;
- ✓ Ποια είναι τα δικαιώματά μας;
- ✓ Σημαίνει το ίδιο η λέξη «επιθυμία» και η λέξη «ανάγκη»;
- ✓ Τι είναι τα συναισθήματα;
- ✓ Γιατί χρειάζεται να έχουμε κανόνες;
- ✓ Πώς δημιουργούμε κανόνες;
- ✓ Πόσο σημαντική είναι η αγάπη και η φιλία στη ζωή μας;
- ✓ Πώς μπορούμε να κυκλοφορούμε και να μετακινούμαστε στο δρόμο με ασφάλεια;

1. Μια παρέα πολύχρωμη

1

Με αφορμή...

... μια πρόσκληση για τα γενέθλια των διδύμων

Κοιτάξτε προσεκτικά αυτή τη φωτογραφία!

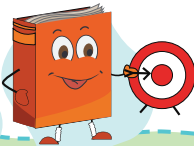
Δείχνει δύο δίδυμα αδέρφια.

- ☞ Μπορείτε να πείτε σε τι μοιάζουν;
- ☞ Έχουν κάποια διαφορετικά χαρακτηριστικά; Ποια;

Όσο και αν μοιάζουμε, όλοι έχουμε κάποια χαρακτηριστικά που μας κάνουν διαφορετικούς και μοναδικούς. Ποια είναι αυτά; Ας τα ανακαλύψουμε μαζί!

2

Μπορούμε...

- ☞ να ανακαλύψουμε τι μας κάνει μοναδικούς και ξεχωριστούς.
- ☞ να συζητήσουμε για όσα μας ενώνουν.

3

Ώρα για δράση

Κοίτα, κοίτα, Φωτεινέ, πόσα πολλά παιδιά! Αγόρια και κορίτσια.
Μια παρέα χαρούμενη, πολύχρωμη, σαν το ουράνιο τόξο!

Κι εμείς ανάμεσά τους, ένα χελωνάκι και ένα λαγουδάκι!
Πόσο μοιάζουμε, πόσο διαφορετικοί είμαστε;
Παίζουμε ένα παιχνίδι για να γνωριστούμε;

Τι ωραία ιδέα! Μου αρέσουν τα παιχνίδια.
Ας σχηματίσουμε όλοι έναν κύκλο. Το καράβι θα σαλπάρει!

«Το καράβι θα σαλπάρει!
Ποια παιδιά μαζί θα πάρει;
Πάρε εμένα, караβάκι,
θέλω να ντυθώ ναυτάκι.
Καπετάνιε, πες μας, ποιος
ναύτης θα γενεί καλός;»

Όμως, αυτά που
μας ενώνουν δεν
είναι μόνο όσα
βλέπουμε!

Τι λέτε,
παίζουμε
τώρα «**Η
γελαστή
παρέα**»;

Είμαι εγώ, είσαι κι εσύ,
για παρέα γελαστή.
Πού ταιριάζουμε να βρούμε,
τη χαρά να μοιραστούμε.

Με το παιχνίδι αυτό ανακάλυψα ότι ταιριάζω
με πολλά παιδιά! Αυτό είναι υπέροχο!

Πώς γίνεται, όμως, να ταιριάζουμε σε τόσα πολλά με
τα άλλα παιδιά, αλλά να είμαστε και διαφορετικοί;

Κάθε παιδί έχει τη δική του **ταυτότητα**.
Είναι όσα χαρακτηριστικά κάνουν τον
καθένα μας **μοναδικό**! Όπως το όνομά μας
και η ιστορία του.

Ακολουθήστε
τον σύνδεσμο
«Η ταυτότητά μου»
για να μιλήσουμε
γι' αυτό!

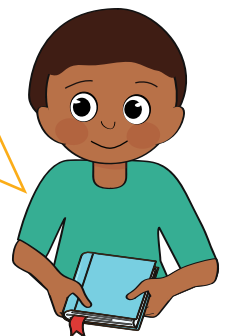
Παίζουμε;

Ξέρω κι άλλο παιχνίδι. Λέγεται «**Πάρε – δώσε**»...

Με λένε Ξένια.
Σου δίνω το
αγαπημένο μου μολύβι.
Μου το χάρισε η
αδελφή μου όταν
ήρθαμε την πρώτη
μέρα στο σχολείο.

Με λένε Τάκη.
Σου δίνω το αγαπημένο
μου βιβλίο. Είναι οι
«**Μύθοι του Αισώπου**».
Μου αρέσει γιατί έχει
πολλές ιστορίες με
ζώα.

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Μπορούμε να ζωγραφίσουμε τον εαυτό μας με τα χρώματα που προτιμάμε.

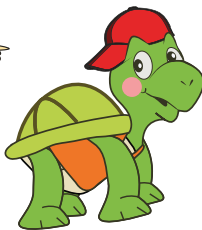
Αν ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο [«Ένα χρωματιστό πορτρέτο»](#), μπορούμε να δημιουργήσουμε τη δική μας χρωματιστή εικόνα.

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Μάθαμε λοιπόν ότι υπάρχουν πολλά που μας ενώνουν, όμως το κάθε παιδί έχει τη δική του **ταυτότητα** και είναι **μοναδικό**.

Γράφουμε στη χρωματιστή ετικέτα το όνομα και το επίθετό μας.

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Αυτά που μοιραζόμαστε»](#) και βρίσκουμε όσα μας συνδέουν με τα άλλα παιδιά της τάξης μας.

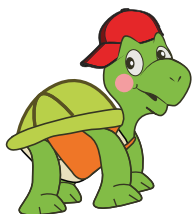
2. Όσα χρειάζομαι, όσα θέλω και τα δικαιώματά μου

1

Με αφορμή...

το παραμύθι «Το μαγικό χρυσόψαρο»

Τι διαβάζεις, Ίριδα;

Ένα παραμύθι.
Θέλεις να το διαβάσουμε μαζί;

Ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Η Ίριδα αφηγείται»](#) μπορούμε να ακούσουμε το παραμύθι.

Εσείς, παιδιά, τι σκέφτεστε
για την ιστορία που μας
αφηγήθηκε η Ίριδα;

2

Μπορούμε...

- να συζητήσουμε για όσα θέλουμε και για όσα χρειαζόμαστε.
- να μάθουμε να ξεχωρίζουμε ποιες είναι οι ανάγκες μας και ποιες οι επιθυμίες μας.
- να μιλήσουμε για τα δικαιώματα των παιδιών.
- να σκεφτούμε λύσεις για να έχουν όλα τα παιδιά αυτά που χρειάζονται.

3

Ωρα για δράση

Στην αρχή της ιστορίας μας, όλοι ήταν χαρούμενοι στο σπίτι του ψαρά. Ενώνουμε με μια γραμμή τα παιδιά του με όσα είχαν και τους έδιναν χαρά.

Είχαν σπίτι, οικογένεια, φαγητό, φροντίδα, υγεία, ασφάλεια, παιχνίδια και πήγαιναν στο σχολείο τους.

Αυτές είναι οι **ανάγκες** μας.
Είναι όσα **χρειαζόμαστε** για να ζούμε.

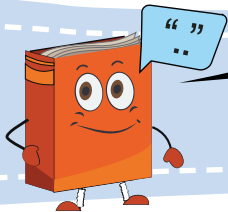

Ξαναθυμόμαστε και συζητάμε.

Και πότε χάθηκε η χαρά των παιδιών;

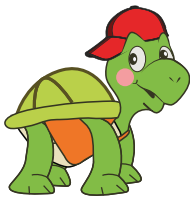
Και πώς εξηγείτε, παιδιά,
ότι η οικογένεια του ψαρά δεν ήταν
πια χαρούμενη, ακόμα και όταν
απέκτησαν όσα επιθυμούσαν;

Επιθυμίες είναι όλα αυτά που **θέλουμε**.

Μερικές φορές θέλουμε πάρα πολλά.
Δεν είναι όλα απαραίτητα, αλλά νομίζουμε ότι δεν θα
είμαστε χαρούμενοι μέχρι να τα αποκτήσουμε!

Κι άλλες φορές, αυτά που θέλουμε είναι διαφορετικά
από όσα πραγματικά χρειαζόμαστε.

Ας διαβάσουμε την ιστορία του Ευγένιου
Τριβιζά [«Η λαίμαρχη φάλαινα»](#).

Εγώ, με το πάθημά μου, κατάλαβα ότι πρέπει
να το σκέφτομαι καλά πριν ικανοποιήσω
κάθε επιθυμία μου.
Δεν έκανα κακό μόνο στη φύση, αλλά κινδύνεψε
και η ζωή μου!

Με όσα μάθαμε, μπορούμε
τώρα να πούμε τη
γνώμη μας.
Γιατί, στο τέλος της
ιστορίας, η οικογένεια
ξαναβρήκε τη χαρά της;

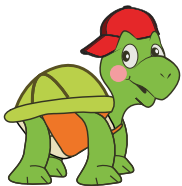
Μπορούμε να
το κάνουμε
και ακολουθώντας
τον σύνδεσμο
[«Χαίρομαι»](#)

Ας δοκιμάσουμε τώρα να ζωγραφίσουμε
κάτι που μας δίνει χαρά.

Εγώ, Φωτεινέ, για να είμαι χαρούμενη, έχω
ανάγκη να χοροπηδώ στο λιβάδι κάθε μέρα.

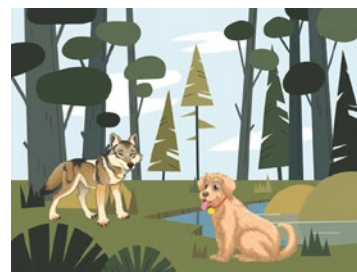
Εγώ, μερικές φορές, θέλω να κουλουριάζομαι
στο καβούκι μου για να αισθάνομαι ασφάλεια.

Αν ακούσουμε, τώρα, τον μύθο του Αισώπου [«Ο λύκος
και ο σκύλος»](#) θα διαπιστώσουμε ότι δεν έχουμε όλοι
τις ίδιες επιθυμίες ούτε τις ίδιες ανάγκες.

Καλύτερα να ζω ελεύθερος και πεινασμένος
παρά χορτάτος και δεμένος!

Ας δοκιμάσουμε, τώρα, να ενώσουμε τα κουτάκια των λέξεων με τη σωστή εικόνα.

Ποιες είναι οι ανάγκες του λύκου και ποιες του σκύλου;

Έχει ανάγκη για...

ζωή

ελευθερία

ασφάλεια

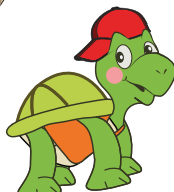

Ας δοκιμάσουμε τώρα να σημειώσουμε μια δική μας ανάγκη και μια επιθυμία. Μπορούμε να ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο [«Οι δικές μου επιθυμίες και ανάγκες»](#).

ΑΝΑΓΚΗ
Χρειάζομαι να έχω...

ΕΠΙΘΥΜΙΑ
Θέλω να έχω...

Συγκρίνουμε τις ανάγκες και επιθυμίες των υπόλοιπων παιδιών στην τάξη μας με τις δικές μας.

Για να ζήσουν όλα τα παιδιά στη Γη ευτυχισμένα, είναι απαραίτητο να καλύπτονται οι **βασικές τους ανάγκες**.

Γι' αυτόν τον λόγο δημιουργήθηκε η **Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού**. Είναι μια συμφωνία ανάμεσα σε όλα τα κράτη του κόσμου για να εξασφαλίζεται ότι καλύπτονται οι **βασικές ανάγκες** όλων των παιδιών.

20 Νοεμβρίου
Παγκόσμια Ημέρα
των Δικαιωμάτων
του Παιδιού

Παρατηρούμε την εικόνα με τα πιο σημαντικά δικαιώματα των παιδιών. Επισκεπτόμαστε τον σύνδεσμο [«Τα δικαιώματά μου»](#) και ενώνουμε κάθε δικαίωμα με τις εικόνες που ταιριάζουν.

Καθετί που χρειαζόμαστε, που το έχουμε ανάγκη και ικανοποιεί τις επιθυμίες μας, το λέμε, με μια λέξη, αγαθό.

Τα τρόφιμα, τα ρούχα, τα παιχνίδια, τα βιβλία είναι **αγαθά**.

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Τα αγαθά στη ζωή μας»](#), για να δούμε περισσότερα αγαθά και να συζητήσουμε γι' αυτά.

Όμως, τι μπορεί να μας εμποδίσει από το να έχουμε όσα χρειαζόμαστε;

Παρατηρούμε τις εικόνες και συζητάμε.

Πολλά παιδιά μπορεί να βρεθούν σε ανάγκη.

Μπορούμε να τα βοηθήσουμε; Πώς;

Η προστασία των **Δικαιωμάτων του Παιδιού** είναι πολύ σημαντική. Μπορούμε να συνεργαστούμε και να σχεδιάσουμε μια δράση.

Συζητάμε τις ιδέες μας

Συμφωνούμε

Εργαζόμαστε μαζί

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Τρυπώνουμε στο παραμύθι «**Το μαγικό χρυσόφαρο**» και παίζουμε με τις κάρτες*. Στη συνέχεια, απαντάμε στις ερωτήσεις, κυκλώνοντας ΝΑΙ ή ΟΧΙ.

Στο παιχνίδι...

Κατάλαβα ποιες είναι οι ανάγκες μου.

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Κατάλαβα ποιες είναι οι επιθυμίες μου.

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Σκέφτηκα μερικές βασικές μου ανάγκες.

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Ζωγραφίζουμε ένα δικαίωμά μας. Μπορούμε να το κάνουμε και ψηφιακά, στον σύνδεσμο [«Έχω δικαίωμα...»](#).

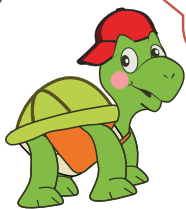
5

Ας ξαναθυμηθούμε

* Οι κάρτες βρίσκονται στη σελίδα 143.

Στο κεφάλαιο αυτό μάθαμε ότι όλοι έχουμε **ανάγκες και επιθυμίες**.

Μιλήσαμε για τα δικαιώματά μας!

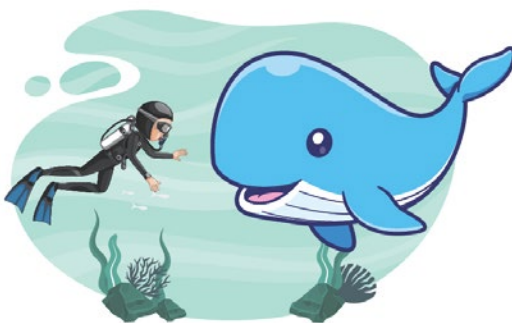

Παίξαμε παιχνίδια και μάθαμε να μοιραζόμαστε!

Κι ακόμα, η πολύ **λαιμαργη φάλαινα** μας θύμισε ότι θα πρέπει να σκεφτόμαστε καλά τις επιθυμίες μας πριν τις ικανοποιήσουμε.

Αν φορούσαμε μάσκα και μαγιό και βουτούσαμε στον ωκεανό, τι συμβουλή θα δίναμε στη φάλαινα;

3. Συναισθήματα

1

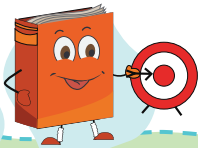

Με αφορμή... ένα παλιό αλφαβητάρι

Ας ρίξουμε μια ματιά στις εικόνες του βιβλίου. Τι παρατηρούμε; Πώς αισθάνονται τα παιδιά στην πρώτη εικόνα; Πώς νιώθει το αγοράκι στη δεύτερη;

2

Μπορούμε ...

- ☺ να μιλήσουμε για τα συναισθήματά μας.
- ☺ να συζητήσουμε πώς δείχνουμε αυτά που νιώθουμε.
- ☺ να μάθουμε και να κατανοούμε πώς νιώθουν οι άλλοι γύρω μας.

3

Ωρα για δράση

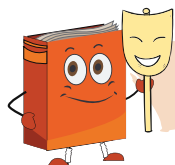
Για όλους μας ισχύει ότι υπάρχουν κάποιες μέρες που νιώθουμε καλά και κάποιες άλλες μέρες που νιώθουμε άσχημα. Θέλετε να τις ζωγραφίσουμε; Μπορούμε να δημιουργήσουμε τα έργα μας και στον υπολογιστή, στον σύνδεσμο [«Μια καλή και μια κακή μέρα της ζωής μου»](#).

Ανάλογα με όσα μας συμβαίνουν, μπορεί να νιώθουμε διαφορετικά.

Αυτά που νιώθουμε λέγονται **συναισθήματα**.

Θέλετε να ζωντανέψουμε μια ιστορία; Λέγεται «Ο Ήλιος και ο Βοριάς». Μπορούμε να την ακούσουμε στον σύνδεσμο [«Ο Ήλιος και ο Βοριάς»](#).

Ακούμε την ιστορία και συζητάμε για τα συναισθήματα των ηρώων.

φόβο

λύπη

θυμό

χαρά

Κατασκευάζουμε μάσκες με τους ήρωες της ιστορίας, τον Ήλιο, τον Βοριά και τον Γέρο.

Διαλέγουμε ήχους που να ταιριάζουν με τα συναισθήματα των ηρώων. Ζωντανεύουμε την ιστορία.

Είδαμε ότι τα συναισθήματά μας τα δείχνουμε με το πρόσωπό μας.

Τα δείχνουμε και με το σώμα και με τις κινήσεις μας.

Τα δείχνουμε και με τις **πράξεις** μας. Δηλαδή, με αυτά που κάνουμε.

Τι κάνουμε όταν....

χαιρόμαστε;

λυπόμαστε;

φοβόμαστε;

θυμώνουμε;

Εγώ θυμώνω όταν πιστεύω πως κάτι είναι **άδικο**. Εκφράζω τον θυμό μου με διάφορους τρόπους.

Εγώ μερικές φορές θυμώνω όταν έχω μια επιθυμία και δεν μου επιτρέπουν να την πραγματοποιήσω. Αισθάνομαι απογοήτευση και λύπη.

Διαβάζουμε το ποίημα «Ένας θυμός σαν καραβάκι» και συζητάμε. Με τι μπορεί να μοιάζει ο θυμός της Ίριδας και με τι του Φωτεινού; Τι μπορούν να κάνουν για να τους περάσει ο θυμός;

Ένας θυμός σαν καραβάκι

Ο θυμός μου σαν μπαλόνι
μεγαλώνει και φουσκώνει.
Προσοχή, γιατί θα σκάσει,
κι όλα γύρω θα τα σπάσει!

Ο θυμός σαν παγωτάκι,
λιώνει μέσα στο χωνάκι.
Δεν το τρώω, το κοιτάω
και, στο τέλος, το πετάω.

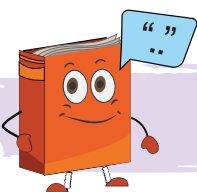

Τι να κάνω τον θυμό μου,
που θεριεύει στο μυαλό μου;
Να τον κρύψω, να γλιτώσω,
ή στους άλλους να τον δώσω;

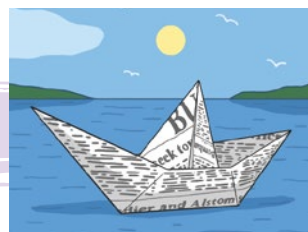
Ηρεμώ και ξεφουσκώνει
και δεν είναι πια μπαλόνι.
Μια κουβέντα φιλική,
παγωτό με σαντιγί.

Θα τον κάνω καραβάκι.
Θα του βάλω και πανάκι,
καλοτάξιδο να γίνει,
να 'ρχεται και να μ' αφήνει.

A. Κοσκολού

Ο δικός σας ο θυμός με τι μοιάζει;

Εσείς, παιδιά, πώς ξεπερνάτε τον θυμό σας;
Πώς θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε ένα
θυμωμένο παιδί να ξεπεράσει τον θυμό του;

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Παρατηρούμε τις εικόνες και βάζουμε ✓ δίπλα σε κάθε λέξη.

Στους πίνακες του ζωγράφου Γιώργου Ιακωβίδη υπάρχει ένα παιδί που...

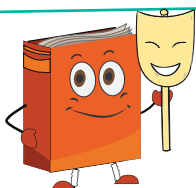
θυμώνει

λυπάται

χαίρεται

φοβάται

Στον σύνδεσμο [«Γ. Ιακωβίδης, ο ζωγράφος των παιδιών»](#), μπορούμε να δούμε τους πίνακες της δραστηριότητας.

Διαλέγουμε έναν πίνακα και προσπαθούμε να μιμηθούμε την έκφραση του παιδιού. Μπορούν να καταλάβουν τα άλλα παιδιά της τάξης μας ποιον πίνακα διαλέξαμε;

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό μιλήσαμε για τα **συναισθήματα**.

Συναισθήματα είναι όλα αυτά που νιώθουμε, όπως **χαρά, λύπη, φόβος, θυμός**.

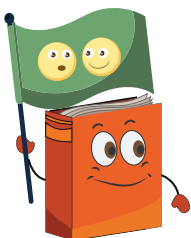

Ακούμε μουσική και ταιριάζουμε τις μελωδίες με τις εικόνες.

Μιλήσαμε και για τον **θυμό!**

Μάθαμε ότι ο θυμός περνάει πιο **εύκολα**, αν μιλήσουμε με κάποιον για ό,τι μας ενοχλεί. Πριν δείξουμε τον θυμό μας, είναι καλύτερα να δώσουμε λίγο χρόνο στον εαυτό μας και να ηρεμήσουμε.

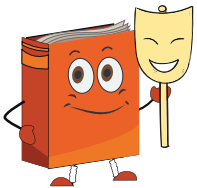
Ας προσπαθήσουμε να αναφέρουμε μερικά ακόμη συναισθήματα.

4. Μια τάξη και ένα σχολείο για όλους

1

Με αφορμή... μια ιστορία από την Αφρική

Ας παίξουμε σαν να ήμασταν οι ήρωες μιας ιστορίας από τη μακρινή Αφρική.

Ουμπούντου σημαίνει
«Είμαι, επειδή είμαστε».

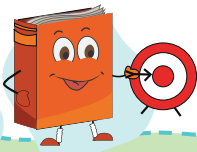
Δεν μπορούμε να είμαστε χαρούμενοι,
αν, έστω, και ένα παιδί από εμάς είναι
λυπημένο.

Πόσες ευκαιρίες έχουμε κάθε μέρα να συνεργαστούμε;
Πόσο καλά τα καταφέρνουμε; Ακολουθήστε τον σύνδεσμο
[«Πότε συνεργαζόμαστε;»](#).

2

Μπορούμε...

- ☺ να ανακαλύψουμε τι πρέπει να κάνουμε για να συμμετέχουν όλα τα παιδιά στην ομάδα της τάξης μας.
- ☺ να συμφωνήσουμε σε δίκαιους κανόνες για όλους.
- ☺ να δημιουργήσουμε το συμβόλαιο της τάξης μας, που θα ισχύει δίκαια για όλους μας.

3

Ωρα για δράση

Ελάτε να ζωγραφίσουμε
το σχολείο των ονείρων μας.

Χρειάζεται, απλώς,
να συνεργαστούμε.

Παρουσιάζουμε τις ζωγραφιές μας και συζητάμε.
Τι κάνει το σχολείο που ονειρευόμαστε μοναδικό;

Τι χρειάζεται να κάνουμε για να γίνει και το δικό
μας σχολείο σαν αυτό που ονειρευτήκαμε;
Τι όνομα θα δίναμε στην τάξη μας;

Μπορούμε, αν ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο [«Δημιουργούμε τους δικούς μας κανόνες»](#), να καταγράψουμε τις ιδέες μας.

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Η τάξη μας θα λέγεται .....

.....

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό, συνεργαστήκαμε για να περιγράψουμε ένα σχολείο όπως το ονειρευόμαστε.

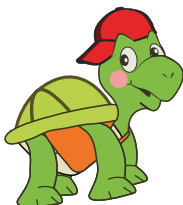
Στο σχολείο μας, όλα τα παιδιά συμμετέχουν στις δραστηριότητες και συνεργάζονται μεταξύ τους.

Καταφέραμε να συμφωνήσουμε σε μερικούς κανόνες.

Αυτό είναι το **συμβόλαιο** της τάξης μας.

Αν συμφωνούμε με όσα γράφει, μπορούμε να το υπογράψουμε.

Έτσι, δίνουμε τον λόγο μας ότι θα σεβόμαστε τους κανόνες αυτούς κάθε μέρα!

5. Αξίες: αγάπη, φιλία

1

Με αφορμή... το τραγούδι της φιλίας

Διαβάζουμε προσεκτικά τους στίχους αυτού του τραγουδιού. Προσπαθούμε να εντοπίσουμε και να υπογραμμίσουμε τις λέξεις «**φίλοι**», «**αγάπη**» και «**φιλία**».

Ελάτε να γίνουμε φίλοι

Χατζηνάσιος Γιώργος/Τηλιακού Σέβη

Ελάτε να γίνουμε φίλοι
όλης της Γης τα παιδιά
παράδειγμα για τους μεγάλους
η αγάπη μας μες στην καρδιά.

Η φιλία κι η συνεργασία
ας ενώνει εμάς τα παιδιά
κι η αρχή της Ειρήνης ας γίνει
από τώρα σε κάθε καρδιά.

Το τραγούδι αυτό μου θυμίζει όσα μάθαμε
μέχρι τώρα.
Γιατί η φιλία και η αγάπη είναι σημαντικές;

2

Μπορούμε...

- να συζητήσουμε ποιους αγαπάμε και γιατί.
- να σκεφτούμε πώς καταλαβαίνουμε ότι μας αγαπούν.
- να ανακαλύψουμε πώς δείχνουμε την αγάπη μας και τη φιλία μας στους άλλους.
- να καταλάβουμε γιατί είναι σημαντικό να ζούμε με αγάπη και φιλία.

3

Ωρα για δράση

Ο ήλιος της αγάπης

Αν η αγάπη ήταν σαν ένας ήλιος φωτεινός, ποιους θα φώτιζε; Ας δημιουργήσουμε τον δικό μας ήλιο!

φίλοι

φύση

ζώα

σχολείο

οικογένεια

Επισκεπτόμαστε τη σελίδα [«Ο ήλιος της αγάπης φωτίζει»](#) και ενώνουμε τον ήλιο με όσα αγαπάμε.

Το παιχνίδι της φιλίας

Η Ίριδα κι εγώ γίναμε φίλοι!
Παίζουμε «Το παιχνίδι της φιλίας»;

Δημιουργούμε μια φράση για τη φιλία

Αν η φιλία ήταν.....

τότε θα ήταν .....

Οι σχολικοί μας φίλοι

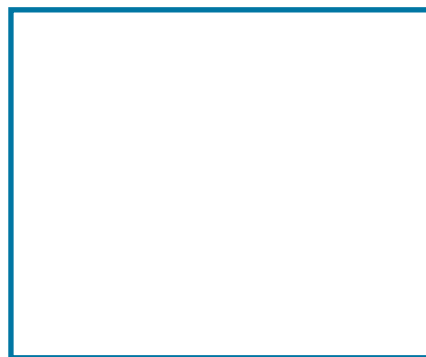
«Σχολικοί φίλοι» είναι δύο παιδιά που πηγαίνουν στο ίδιο σχολείο και φροντίζουν το ένα για το άλλο. Τι θα λέγατε να δοκιμάσουμε και στη δική μας τάξη; Πώς θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε έναν συμμαθητή ή μια συμμαθήτριά μας;

Θα μου άρεσε να υπάρχει κάποιο παιδί που να με βοηθά εδώ, στο σχολείο, όταν δυσκολεύομαι.

Μπορούμε να μοιραστούμε σε ζευγάρια και να γίνουμε σχολικοί φίλοι!

Εγώ

.....

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Όταν σκεφτόμαστε ένα αγαπημένο πρόσωπο, πώς νιώθουμε; Κυκλώνουμε με το μολύβι μας όποιο προσωπάκι μας ταιριάζει πιο πολύ.

σιγουριά

ηρεμία

λύπη

χαρά

φόβο

θυμό

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό μιλήσαμε για την **αγάπη** και τη **φιλία**.

Τι θα λέγατε να ετοιμάσουμε μικρά δωράκια, όπως ζωγραφιές και καρτούλες, για τους αγαπημένους μας; Μπορούμε να γράψουμε και μια μικρή αφιέρωση.

6. Κυκλοφοριακή Αγωγή

1

Με αφορμή...

το ταξίδι που ετοιμάζει η Ίριδα

Την Κυριακή θα ταξιδέψουμε. Θα επισκεφτούμε τα ξαδέλφια μου στο νησί. Θα μετακινηθούμε με καράβι.

Εσείς, παιδιά, πώς μετακινείστε από το ένα μέρος στο άλλο; Χρησιμοποιείτε τα **μέσα συγκοινωνίας**; Τα γνωρίζετε;

Επισκεπτόμαστε τον σύνδεσμο [«Μέσα συγκοινωνίας»](#) και επιλέγουμε όσα μέσα συγκοινωνίας έχουμε χρησιμοποιήσει.

2

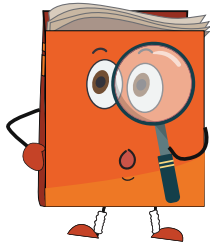

Μπορούμε...

- 👉 να μάθουμε τα μέσα συγκοινωνίας.
- 👉 να συζητήσουμε για τη χρησιμότητά τους.
- 👉 να μάθουμε πώς μετακινούνται και πώς ταξιδεύουν οι άλλοι γύρω μας.
- 👉 να γνωρίσουμε τους πιο σημαντικούς κανόνες για την ασφάλεια στη μετακίνησή μας.

3

Ώρα για δράση

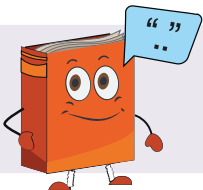

Ας ξεκινήσουμε κάνοντας
τη δική μας έρευνα.
Με ποιον τρόπο μετακινείστε
καθημερινά εσείς και οι γονείς σας;

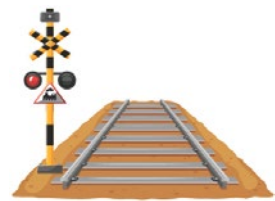
Επισκεπτόμαστε τον σύνδεσμο [«Πώς μετακινούμαστε καθημερινά»](#) και καταγράφουμε τον τρόπο μετακίνησής μας.

Όλα τα μέσα που χρησιμοποιούμε για να μετακινηθούμε ονομάζονται **μέσα συγκοινωνίας** ή **μεταφοράς**. Ποιο μέσο χρησιμοποιούμε πιο συχνά; Γιατί; Θα μπορούσαμε να αντικαταστήσουμε τον τρόπο μετακίνησής μας με κάποιον άλλο;

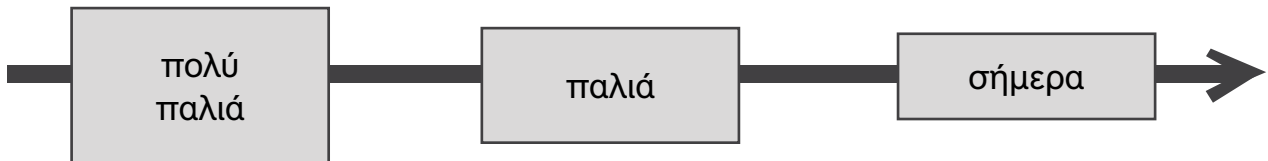
Για τις κοντινές αποστάσεις χρησιμοποιούμε τα πόδια μας. Τι κάνουμε όμως όταν θέλουμε να μετακινηθούμε πιο μακριά; Πώς μπορούμε να χωρίσουμε τα μέσα συγκοινωνίας σε κατηγορίες;

Επισκεπτόμαστε τη σελίδα [«Μέσα μεταφοράς»](#) και βλέπουμε πώς μετακινούμαστε στη στεριά, στον αέρα και στο νερό.

Πώς ταξιδεύαμε παλιά και πώς ταξιδεύουμε σήμερα;
Ενώστε τις εικόνες με τα ταμπελάκια.

Κάθε μέρα, έρχομαι στο σχολείο περπατώντας. Προσέχω πολύ στον δρόμο. Έχω δύο φίλους. Τον **Σταμάτη** και τον **Γρηγόρη**.

Σταμάτης

Γρηγόρης

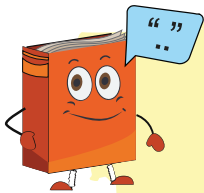
Ο Σταμάτης και ο Γρηγόρης ενημερώνουν τον Φωτεινό πότε είναι ασφαλές να διασχίσει τον δρόμο. Έτσι, προστατεύουν τη ζωή του. Για να καταλάβουμε πώς, μπορούμε να παίξουμε το παιχνίδι «Σταμάτα – Ξεκίνα».

Κι εγώ προσέχω! Ακολουθώ μερικούς πολύ σημαντικούς κανόνες. Θέλετε να τους συζητήσουμε;

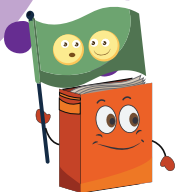

Επιπλέον, πολύ σημαντική είναι και η ασφάλειά μας μέσα στο αυτοκίνητο!

Οι τροχονόμοι που βλέπουμε ετοιμάζονται να σταματήσουν ένα από τα δύο αυτοκίνητα της εικόνας. Ποιο αυτοκίνητο θα σταματήσουν και γιατί; Τι θα πουν στον οδηγό και στους επιβάτες;

Παρατηρούμε τις εικόνες και συζητάμε για την ασφάλειά μας: Πώς επιβιβάζομαστε στο αυτοκίνητο; Πού καθόμαστε; Τι προσέχουμε κατά τη διάρκεια του ταξιδιού; Πώς αποβιβάζομαστε όταν φτάνουμε στον προορισμό μας;

Όμως, κανόνες για την ασφάλειά μας ακολουθούμε και σε άλλα μέσα, όπως το λεωφορείο και το μετρό. Περιγράφουμε τι κάνουν οι άνθρωποι στην εικόνα.

Στον σύνδεσμο [«Μετακινούμαστε με ασφάλεια»](#) μπορούμε να μάθουμε περισσότερα για την ασφάλειά μας.

Και δεν ξεχνάμε ότι τους κανόνες που μάθαμε τους εφαρμόζουμε και στο σχολικό!

Όμως, γιατί χρειάζονται τόσοι κανόνες;

Μπορώ να σας δείξω κανόνες μαζί σας ένα πείραμα, με τη βοήθεια του Αυγουλίνου - οδηγού!

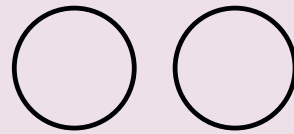

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Σε ποιες θέσεις είναι ασφαλές να κάθονται τα παιδιά;
Σημειώνουμε εδώ τους αριθμούς:

Ποιος είναι ο σωστός τρόπος να ταξιδεύει ένα παιδί;
Κυκλώνουμε τη σωστή εικόνα.

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό μιλήσαμε για την **ασφάλεια**
στο **δρόμο** και στα **μέσα συγκοινωνίας**.

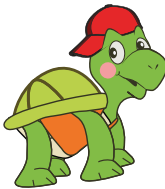
Μπορούμε να επισκεφτούμε τον σύνδεσμο [«Κυκλοφορώ με ασφάλεια»](#) και να θυμηθούμε μερικούς σημαντικούς κανόνες για να είμαστε ασφαλείς στον δρόμο.

Τι θα λέγατε να κατασκευάσουμε τον δικό μας αυτοκινητόδρομο και να παίξουμε;

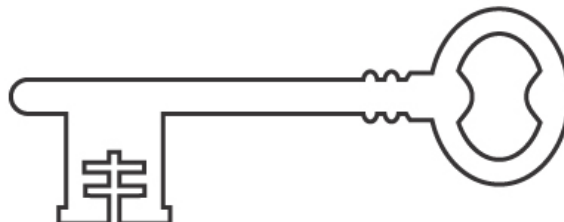

[Γλωσσάρι της ενότητας «Πολίτης - ταυτότητα»](#)

Έρθε η ώρα να χρωματίσουμε το πρώτο σημαιάκι στον χάρτη μας και να πάρουμε το κλειδί του θησαυρού για όσα καταφέραμε. Αυτό το κλειδί το κερδίσαμε με τις προσπάθειές μας. Μόλις το χρωματίσουμε, είμαστε έτοιμοι για τον επόμενο γρίφο μας!

[Ο χάρτης της κρυμμένης γνώσης](#)

Ανακεφαλαίωση

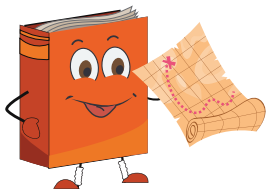
Πριν όμως διαβάσουμε τον νέο μας χρίφο, ας κάνουμε μια μικρή συζήτηση.

Στην ενότητα αυτή μιλήσαμε για **όσα μας ενώνουν** αλλά και για όσα μας κάνουν **ξεχωριστούς**. Συζητήσαμε για τις **ανάγκες**, τις **επιθυμίες** μας και για τα **δικαιώματά** μας. Μάθαμε για τα **συναισθήματα**, συζητήσαμε τρόπους να ξεπερνάμε τον θυμό μας. Μιλήσαμε για την **αγάπη** και τη σημασία της **φιλίας**. Τέλος, μάθαμε με ποιους τρόπους μπορούμε να **κινούμαστε με ασφάλεια** στον δρόμο και με τα μέσα συγκοινωνίας.

Συζητάμε κάτι από τα παρακάτω:

- 🕒 Ποιο παιχνίδι θα θέλατε να παίξετε ξανά;
- 🕒 Είναι σημαντικό να υπάρχουν κανόνες στην τάξη, στο παιχνίδι, στο δρόμο και να τους ακολουθούμε; Γιατί;
- 🕒 Σας βοήθησαν όσα είπαμε και όσα μάθαμε σε κάτι; Τι είναι αυτό;
- 🕒 Θα συζητούσατε με τους φίλους σας και την οικογένειά σας κάτι που σας έκανε εντύπωση; Τι θα ήταν αυτό;

Ο νέος μας χρίφος είναι...

Κοινωνικές σχέσεις

Τα χέρια ανοίγω και την καρδιά
σ' όλα του κόσμου τ' άλλα παιδιά!
Ελάτε, αδέρφια, κι εμπρός μαζί,
να λάμψει ο κόσμος, σαν την αυγή!

Χάρης Σακελλαρίου
Όλου του κόσμου τα παιδιά

Στην ενότητα αυτή θα κάνουμε έρευνα, θα παρατηρήσουμε, θα παίξουμε, θα διαβάσουμε, θα κάνουμε υπολογισμούς, θα συζητήσουμε, θα κάνουμε κατασκευές και θα εργαστούμε σε ζευγάρια και ομαδικά για να ανακαλύψουμε:

- ✓ Τι είναι η οικογένεια;
- ✓ Πόσες διαφορετικές οικογένειες υπάρχουν;
- ✓ Τι κάνουν τα άτομα που αποτελούν μια οικογένεια;
- ✓ Πώς είναι η τάξη μας;
- ✓ Τι κάνουμε στην τάξη μας εμείς και οι συμμαθητές μας;
- ✓ Πώς μπορούμε να επικοινωνούμε και να συνεργαζόμαστε στην τάξη μας;
- ✓ Ποιες είναι οι συνήθειες στον τόπο μας;
- ✓ Υπάρχουν κάποιες ξεχωριστές ιστορίες και μύθοι στον τόπο που ζούμε;

1. Η οικογένειά μας, η πρώτη μας ομάδα

1

Με αφορμή...

... μια αφίσα για τα Δικαιώματα του Παιδιού

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Κάθε παιδί έχει
δικαίωμα να ζει με
μια οικογένεια

Θυμάσαι, Φωτεινέ, όσα
συζητήσαμε για τα δικαιώματά μας;

Θυμάμαι ότι η οικογένεια είναι σημαντική
για να ικανοποιούμε τις ανάγκες μας.

Ας θυμηθούμε μαζί τι μας προσφέρει η
οικογένεια και ποιες ανάγκες μάς βοηθά
να ικανοποιούμε.

2

Μπορούμε...

- να περιγράψουμε τη δική μας οικογένεια και τα μέλη της.
- να γνωρίσουμε διαφορετικές οικογένειες.
- να μάθουμε τι κάνουν τα άτομα που αποτελούν μια οικογένεια.

3

Ώρα για δράση

Αυτοί είναι οι φίλοι μας. Θέλετε να γνωρίσετε και τις δικές τους οικογένειες;

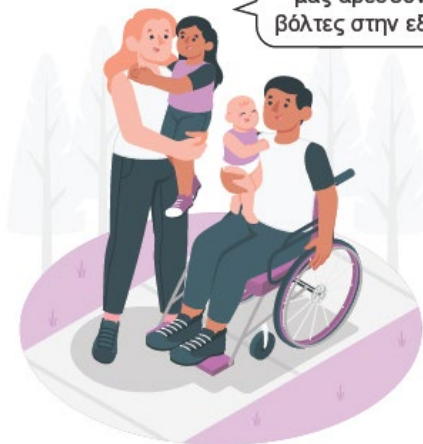

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Η δική μου οικογένεια»](#) για να τις γνωρίσουμε.

Μοιάζει η δική σας οικογένεια με κάποια από τις οικογένειες που γνωρίσατε; Τι πιστεύετε ότι σας ενώνει; Τι κάνει τη δική σας οικογένεια μοναδική;

Η οικογένειά μου είναι μοναδική γιατί μας αρέσουν οι βόλτες στην εξοχή.

Οικογένεια είναι οι δικοί μας άνθρωποι, που ζουν μαζί μας και μας προσφέρουν αγάπη, φροντίδα και ασφάλεια.

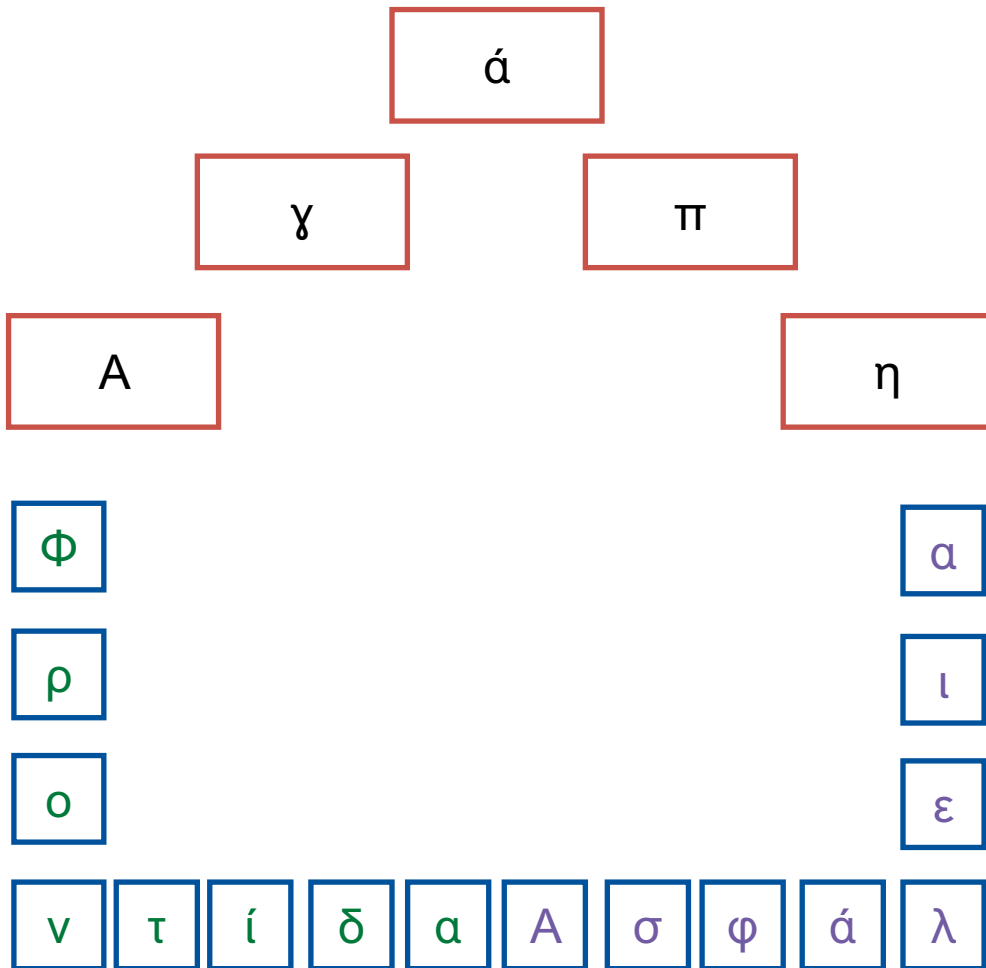
Υπάρχουν πολλές και διαφορετικές οικογένειες. Κάθε οικογένεια είναι πολύ σημαντική!

Ας γνωρίσουμε την οικογένειά μας!
Ζωγραφίζουμε τη δική μας οικογένεια και την παρουσιάζουμε στην ομάδα μας.

Μπορούμε να το κάνουμε και στον σύνδεσμο
[«Η οικογένειά μου»](#)

Ας κάνουμε μια μικρή έρευνα:

- Τι κάνει το κάθε **μέλος** μιας οικογένειας;
- Κάνουμε όλοι το ίδιο;
- Πώς προσφέρουμε ο ένας στον άλλο;

Ετοιμάζει το φαγητό ●

εγώ, τα αδέρφια μου

Φροντίζει το σπίτι ●

Πηγαίνει στην εργασία ●

μαμά

Πηγαίνει για ψώνια ●

μπαμπάς

Παίζει μαζί μου ●

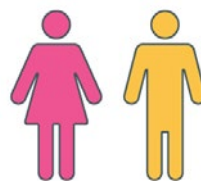
Με προσέχει ●

γιαγιά, παππούς

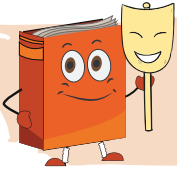
Με πηγαίνει βόλτα ●

Διαβάζει μαζί μου ●

κάποιος άλλος
άνθρωπος που ζει μαζί
μας

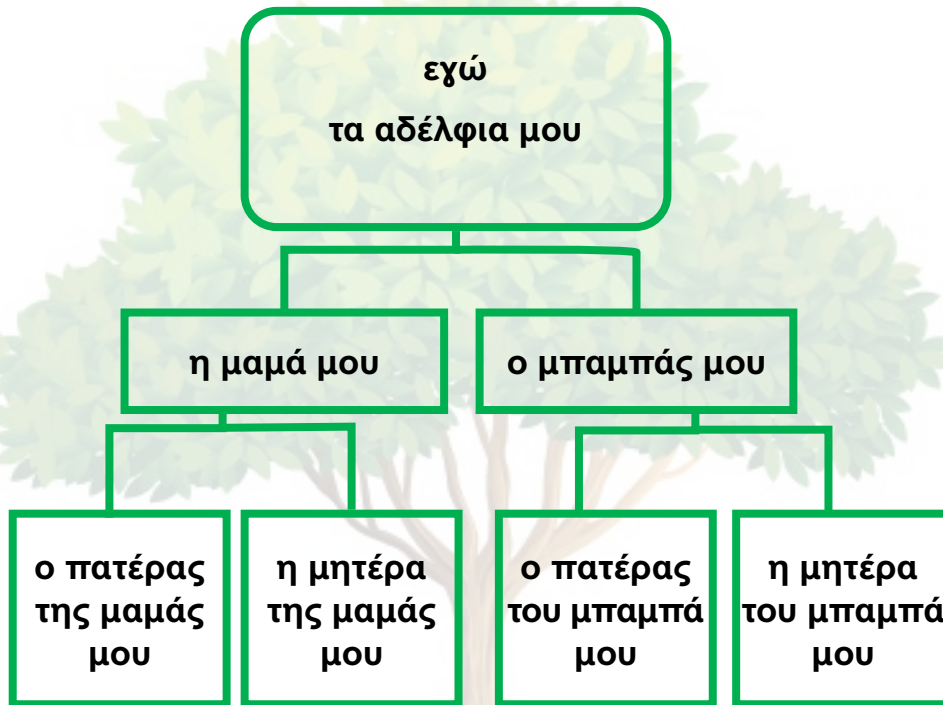
Δίνει συμβουλές ●

Προτείνω να χωριστούμε σε μικρές ομάδες και να παίξουμε «οικογένεια». Στον σύνδεσμο [«Μια φανταστική οικογένεια»](#) μπορούμε να βρούμε μερικές ιδέες.

Το «**οικογενειακό μας δέντρο**» είναι ένας τρόπος να παρουσιάσουμε την οικογένειά μας.

Γράφουμε ονόματα στο δικό μας «δέντρο». Παρατηρούμε αν κάποια ονόματα επαναλαμβάνονται και συζητάμε γιατί.

Μπορούμε να ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο [«Το οικογενειακό μου δέντρο»](#), για να συμπληρώσουμε το δικό μας δέντρο ψηφιακά.

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Βάζουμε ✓ στο σωστό κουτάκι:

Στο κεφάλαιο αυτό...

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Παρουσίασα την οικογένειά μου στην ομάδα.

Συζητήσα με την ομάδα μου για όσα ενώνουν την οικογένειά μου.

Έμαθα σε τι μοιάζει και πού διαφέρει η δική μου οικογένεια από άλλες.

Σκέφτηκα πώς περνάω μια συνηθισμένη μέρα μαζί με την οικογένειά μου.

Κυκλώνουμε τις εικόνες που δείχνουν όσα νιώθουμε με την οικογένειά μας.

αγάπη

ασφάλεια

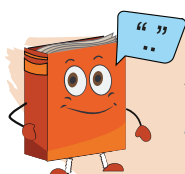
φροντίδα

δύναμη

χαρά

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Το κρυπτόλεξο της οικογένειας»](#) και βρίσκουμε τα μέλη μιας οικογένειας.

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό μιλήσαμε για την **οικογένεια**. Μάθαμε ότι αυτή είναι η πρώτη μας **ομάδα**. Μας προσφέρει **αγάπη**, **ασφάλεια** και **φροντίδα**.

Μάθαμε ότι υπάρχουν πολλές και διαφορετικές οικογένειες.

Χρησιμοποιήσαμε τις λέξεις **μπαμπάς**, **μαμά**, **αδέλφια**, **παππούς**, **γιαγιά**, **αγάπη**, **φροντίδα**, **ασφάλεια**.

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Όλοι μαζί στο ίδιο σπίτι»](#) και συμπληρώνουμε με την ομάδα μας τον πίνακα προφορικά.

2. Η τάξη μας, μια άλλη «οικογένεια»

1

Με αφορμή... μια ιστορία με εικόνες

Με τη βοήθεια των εικόνων αφηγούμαστε την ιστορία. Έχουμε όλοι τις ίδιες πρωινές συνήθειες;

Αναφέρουμε στην τάξη τέσσερα πρόσωπα με τα οποία λέμε κάθε πρωί «καλημέρα».

Κάθε πρωί ξεκινάμε από το σπίτι μας και πηγαίνουμε στο σχολείο.

Με μια «καλημέρα», η ομάδα μας μας καλωσορίζει.

Μπορούμε, αν θέλετε, να μάθουμε τη λέξη «καλημέρα» σε διάφορες γλώσσες.

Μπορούμε ακόμα να ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο [«Πρωινό Ξύπνημα»](#) και να βάλουμε τις εικόνες στη σειρά.

- ☺ να γνωρίσουμε όλα τα μέλη της τάξης μας.
- ☺ να παρατηρήσουμε, να περιγράψουμε, να μάθουμε πώς λέγονται και να συζητήσουμε σε τι χρησιμεύουν διάφορα αντικείμενα που υπάρχουν στην τάξη μας.
- ☺ να προβληματιστούμε και να συζητήσουμε πώς θα φροντίζουμε τον χώρο μας.

Ελάτε να παίξουμε το παιχνίδι «Ποιος λείπει». Θα θυμηθούμε τα ονόματα των παιδιών της τάξης μας και θα διασκεδάσουμε.

Η τάξη μας είναι γεμάτη με θρανία και καρέκλες. Θέλετε να παίξουμε κι άλλο; Προτείνω να παίξουμε το παιχνίδι «Η άδεια θέση».

Μπορούμε να κάνουμε και μια ψηφιακή εξερεύνηση, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Ψάξε να το βρεις»](#).

Μπορούμε τώρα να παίξουμε και το «Χαλασμένο τηλέφωνο». Θα φτάσει, άραγε, το μήνυμα σωστά από το πρώτο ως το τελευταίο παιδί;

«Βλέπω – βλέπω .....».
Παίζουμε σε ζευγαράκια. Στο κενό της φράσης γράφουμε ένα αντικείμενο που υπάρχει γύρω μας και ζητάμε από το άλλο παιδί να το μαντέψει κάνοντας πέντε ερωτήσεις. Άραγε θα τα καταφέρει;

Μπορούμε να αναγνωρίσουμε διάφορα σχολικά αντικείμενα στον σύνδεσμο [«Φως και σκιά»](#).

Κοιτάω γύρω μου και βλέπω πολλά και διαφορετικά αντικείμενα.

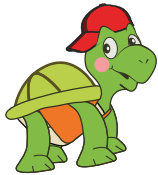

Μπορούμε να τα τακτοποιήσουμε, ανάλογα με τη χρήση τους και τη θέση τους.

Μπορούμε να εργαστούμε σε μικρές ομάδες και να κατασκευάσουμε όμορφες ταμπέλες για τα σταθερά αντικείμενα και κουτιά τακτοποίησης για τα μικρά αντικείμενα.

Έτσι, θα ξέρουμε πού βρίσκονται και θα είναι πάντα τακτοποιημένα.

Τι όμορφη και τακτοποιημένη τάξη! Πώς θα μπορούσαμε να τη διατηρούμε έτσι;

Πώς θα μπορούσαμε να αναλάβουμε τη φροντίδα της τάξης; Εργαζόμαστε σε ζευγαράκια για να συμπληρώσουμε τις πιο κάτω φράσεις:

Είναι ωραίο που στην τάξη μας

.....

Δεν μας αρέσει που στην τάξη μας

.....

Ποια εργασία θα προτείναμε στην ομάδα μας για να παραμένει η τάξη μας σε καλή κατάσταση;
Μπορούμε να την καταγράψουμε στον σύνδεσμο [«Έχω μια ιδέα για την τάξη μου»](#).

Όλοι μαζί συζητάμε έναν νέο κανόνα για τη φροντίδα της τάξης μας και συμπληρώνουμε το «Συμβόλαιο της τάξης», που δημιουργήσαμε στην προηγούμενη ενότητα.

Για τη φροντίδα της τάξης μας, αποφασίσαμε:

.....

.....

.....

Πώς θα θυμόμαστε, όμως, κάθε μέρα ποια εργασία έχουμε αναλάβει;

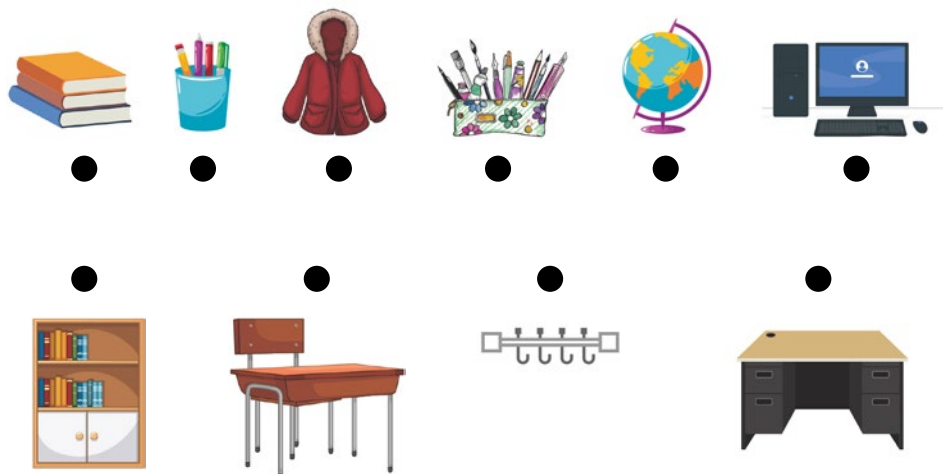

Μπορούμε να κατασκευάσουμε το «Δέντρο της τάξης μας». Στην μπροστινή πλευρά των φύλλων του θα γράψουμε τα ονόματά μας και στην πίσω όψη τους θα τοποθετήσουμε καρτέλες με τα καθήκοντά μας.

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Βάζουμε σε κύκλο όσα από τα παρακάτω αντικείμενα υπάρχουν στη δική μας τάξη και τα ενώνουμε με τη θέση που βρίσκονται.

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό συζητήσαμε για την τάξη μας. Μάθαμε ότι είναι ο χώρος που περνάμε πολλές ώρες κάθε μέρα. Γνωρίσαμε καλύτερα τα άλλα παιδιά και συζητήσαμε για τα πολλά και χρήσιμα αντικείμενα που υπάρχουν μέσα στην τάξη μας.

Παίζουμε «Κρύο – ζεστό» για να ξαναθυμηθούμε τη θέση των φίλων μας και των αντικειμένων.

Συζητήσαμε για το πώς θα μπορούσαμε να διατηρήσουμε τα αντικείμενα της τάξης μας, αλλά και όλη την τάξη μας, σε καλή κατάσταση.

3. Εμείς και οι άλλοι

1

Με αφορμή... ένα παιδικό τραγούδι

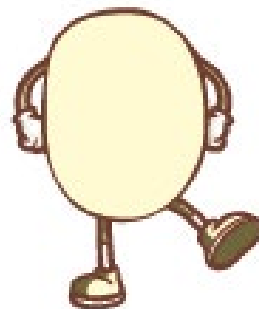
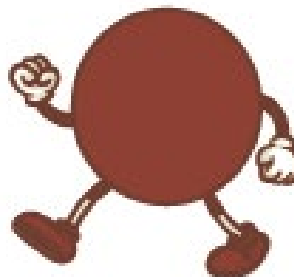
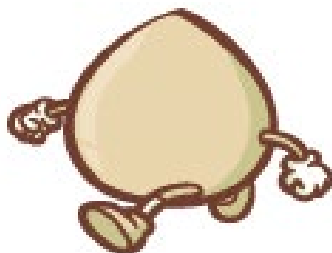
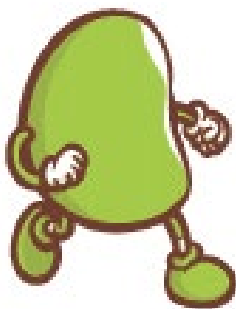
Παραμύθι, παραμύθι,
το κουκί και το ρεβίθι
εμαλώνανε στη βρύση
και τα βλέπει η φακή
και τα βάζει φυλακή!
Μα η φάβα της φωνάζει:
«Φακή, άσ' τα, δεν πειράζει».

Μπορούμε να ακούσουμε το τραγούδι στον σύνδεσμο [«Το κουκί και το ρεβίθι»](#).

Σχεδιάστε χαρακτηριστικά στα πρόσωπα του τραγουδιού.

Γιατί μπορεί να μαλώνουν το κουκί και το ρεβίθι;
Γιατί η φακή τα έβαλε φυλακή; Πώς σας φαίνεται η απόφασή της;
Τι πιστεύετε για τη φάβα; Ποιος έχει δίκιο; Εσείς τι θα κάνατε;

2

Μπορούμε...

- ☺ να μιλήσουμε για τα συναισθήματα τα δικά μας και των άλλων.
- ☺ να καταλάβουμε ότι μερικές καταστάσεις μάς δυσκολεύουν γιατί νιώθουμε πολλά και διαφορετικά συναισθήματα.
- ☺ να συζητήσουμε πόσο καλά μπορούμε να καταλάβουμε τι έγινε, τι σκέφτονται, τι θέλουν και τι νιώθουν οι άλλοι.
- ☺ να βρούμε τρόπους να λύνουμε τις διαφορές μας.
- ☺ να βρούμε ανθρώπους να βοηθήσουν να ξεπεράσουμε ένα πρόβλημα ή μια διαφωνία.

3

Ωρα για δράση

«Ο Λαγός και η Χελώνα», ένας μύθος του Αισώπου

Τη θυμάμαι αυτήν την ιστορία. Μου την είπε ο προ-προπαππος μου. Μου είπε, μάλιστα, ότι αισθάνεται αδικημένος, γιατί η χελώνα θα έπρεπε να σταματήσει όταν τον είδε στη βελανιδιά, για να τον ρωτήσει αν αισθάνεται καλά.

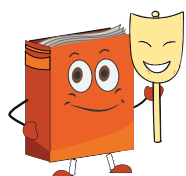

Η γιαγιά μου όμως λέει ότι δεν σταμάτησε γιατί δεν τον είδε, αλλά τον άκουσε να ροχαλίζει!

Ας παίξουμε σε ζευγάρια! «Στην παλιά εφημερίδα, διάβασα...»

Σύμφωνα με την εφημερίδα της επόμενης μέρας, ο λαγός ζήτησε ακύρωση του αγώνα. Δήλωσε ότι δεν αποκοιμήθηκε, αλλά έπαθε κράμπα. Η χελώνα δεν άκουσε ροχαλητό. Άκουσε το βογγητό του.

Προτείνω να παίξουμε το «Αγωνοδικείο», να εξετάσουμε όσα έγιναν και να πάρουμε μια δίκαιη απόφαση για τους δυο αθλητές. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα «Έξι καπέλα της σκέψης».

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Τα έξι καπέλα της σκέψης»](#) για να μάθουμε πώς θα τα χρησιμοποιήσουμε.

Οι παππούδες μας θα ήταν πολύ περήφανοι με τις λύσεις που σκεφτήκατε.

Μπορούμε στις διαφωνίες μας να ζητάμε τη βοήθεια των άλλων. Χρειάζεται, βέβαια, να μας ακούν προσεκτικά και να είναι δίκαιοι.

Άραγε, θα μπορούσαμε να χρησιμοποιούμε τα έξι καπέλα για να λύσουμε τις δικές μας διαφωνίες; Πώς θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε μια «Επιτροπή φιλίας και συνεργασίας»;

Και, μην ξεχνάμε, μερικές φορές τα μάτια μας ή τα αυτιά μας μπορούν να μας ξεγελάσουν.

Πριν πάρουμε μία απόφαση,

ακούμε
προσεκτικά

παρατηρούμε

γτάμε

σκεφτόμαστε

συζητάμε

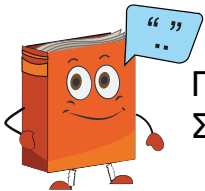

αποφασίζουμε

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

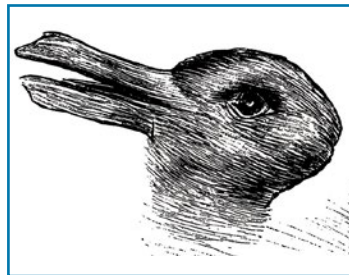

Παρατηρούμε προσεκτικά και χρωματίζουμε το σωστό κουτάκι.
Στην εικόνα βλέπουμε:

μια πάπια

έναν λαγό

και τα δύο

ένα βάζο

δύο πρόσωπα

και τα δύο

Με μια γραμμή, ταιριάξτε τα καπέλα με τις προτάσεις:

Είμαι πολύ θυμωμένος γιατί μου μουντζουρώσατε τη ζωγραφιά μου.

Καθώς μεταφέραμε τα πινέλα, ένα από αυτά έπεσε πάνω στη ζωγραφιά.

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό μάθαμε ότι, ακόμα και όταν διαφωνούμε, μπορούμε να βρούμε μια δίκαιη λύση. Πρέπει να ακούμε προσεκτικά τι μας λένε οι άλλοι και να εξηγούμε τι σκεφτόμαστε.

Μάθαμε ακόμα ότι υπάρχουν άνθρωποι που μπορούν να μας βοηθήσουν για να βρούμε δίκαιες λύσεις.

Ζωγραφίζουμε μια σύντομη ιστορία με θέμα μια διαφωνία και το αφηγούμαστε στην ομάδα. Μπορούμε να τη ζωγραφίσουμε και στον σύνδεσμο [«Ένα πρόβλημα με λύση»](#).

4. Ήθη, έθιμα, γιορτές, μύθοι και θρύλοι

1

Με αφορμή... μια παροιμία

Το τραγούδι με τον τρύγο,
τον Δεκέμβρη παραμύθι.

«Γιαγιά και εγγονός», Χανς Τομά

- Τι βλέπετε στην εικόνα;
- Τι νομίζετε ότι κάνουν το παιδί και η γιαγιά;
- Πιστεύετε ότι είναι μια εικόνα από το σήμερα ή από τα παλιά χρόνια;
- Τι μπορεί να σημαίνει η φράση «Το τραγούδι με τον τρύγο, τον Δεκέμβρη παραμύθι»;
- Γνωρίζετε ότι είναι μια **παροιμία**;
- Έχετε ακούσει άλλες παροιμίες;

Κάθε τόπος έχει τις δικές του συνήθειες και τις δικές του ιστορίες. Αυτά είναι τα **ήθη** και τα **έθιμα**, οι **μύθοι** και οι **θρύλοι** κάθε τόπου. Ας γνωρίσουμε μερικά.

2

Μπορούμε...

- να συγκεντρώσουμε πληροφορίες, ρωτώντας τους μεγαλύτερους για τις συνήθειες, τους μύθους, τα ήθη και τα έθιμα του τόπου μας.
- να σκεφτούμε πώς μπορούμε να παρουσιάσουμε στους άλλους διάφορα έθιμα ή μύθους του τόπου μας.
- να συμμετέχουμε σε γιορτές και εκδηλώσεις.

3

Ώρα για δράση

Πόσο λαχταρούσαν κάθε βράδυ τα παιδιά να μαζευτούν γύρω από το τζάκι και να ακούσουν τα παραμύθια της γιαγιάς! Σιγά σιγά, ερχόταν κοντά και η υπόλοιπη οικογένεια και άκουγαν κι εκείνοι. Και η γιαγιά αφηγούνταν ακούραστα ιστορίες για νεράιδες και ξωτικά, για ζώα και φυτά, γι' ανθρώπους που ζούσανε παλιά, για σπίτια και γεφύρια. Κάπου κάπου, αρχίζανε και το τραγούδι. Τότε, βλέπετε, δεν είχαν τηλεόραση και υπολογιστές. Αυτή ήταν η διασκέδασή τους.

«Η καλοδεχούμενη»,
Γκαετάνο Μπελέι

Απορώ, όμως, πώς τα ήξερε όλα αυτά η γιαγιά;

Τα έμαθε από τη δική της γιαγιά και εκείνη από τη γιαγιά της γιαγιάς της. Τα λόγια των ανθρώπων από γενιά σε γενιά μεταδίδουν τις παραδόσεις του τόπου μας.

Η **παράδοση** ενός τόπου είναι όλα τα ήθη και τα έθιμα, οι γιορτές, οι μύθοι και οι θρύλοι, οι παροιμίες, τα τραγούδια, οι χοροί που μας έρχονται από τα παλιά χρόνια.

Πόσο θα ήθελα να μάθω πιο πολλά!

Προτείνω να ρωτήσουμε τους μεγαλύτερους.

Μπορούμε να ρωτήσουμε τους δικούς μας και να συλλέξουμε ιστορίες, συνταγές, συνήθειες από τα παλιά για να δημιουργήσουμε ένα βιβλιαράκι με τις παραδόσεις του τόπου μας. Τι τίτλο θα διαλέγαμε;

Ακούμε παραδοσιακή μουσική και τραγούδια. Χορεύουμε παραδοσιακούς χορούς.

Ένας παραδοσιακός κερκυραϊκός χορός

Μπορούμε να δούμε τον πίνακα ζωγραφικής, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Παραδοσιακός χορός»](#).

Στον σύνδεσμο [«Μια εικόνα απ' τα παλιά»](#), μπορούμε να συνθέσουμε το παζλ με ένα έργο του ζωγράφου Θεόφιλου.

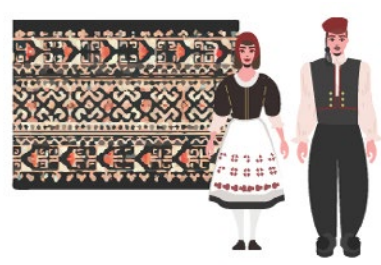

«Ζωντανεύουμε» μια ιστορία από τον τόπο μας.
Με ποια ευκαιρία θα τη δραματοποιήσουμε; Πώς; Θα έχουμε καλεσμένους; Πώς θα τους καλέσουμε;

Τι άλλο θα μπορούσαμε να κάνουμε;

Ας δούμε τι καταφέραμε

Βάζουμε ✓ στο σωστό κουτάκι:

Στο κεφάλαιο αυτό...

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Μπορώ να αφηγηθώ μια ιστορία του τόπου μας.

Μπορώ να αναφέρω ένα έθιμο ή μια συνήθεια του τόπου μας.

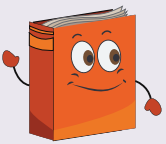
Μπορώ να καταλάβω πότε ακούω ένα παραδοσιακό τραγούδι ή μουσική.

Στον σύνδεσμο [«Υφαντό»](#), μπορούμε να χρωματίσουμε ένα παραδοσιακό ταγάρι ή τορβά, μια τσάντα, δηλαδή, που χρησιμοποιούσαν παλιά.

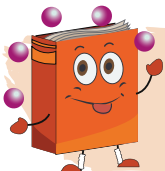

5

Ας ξαναθυμηθούμε

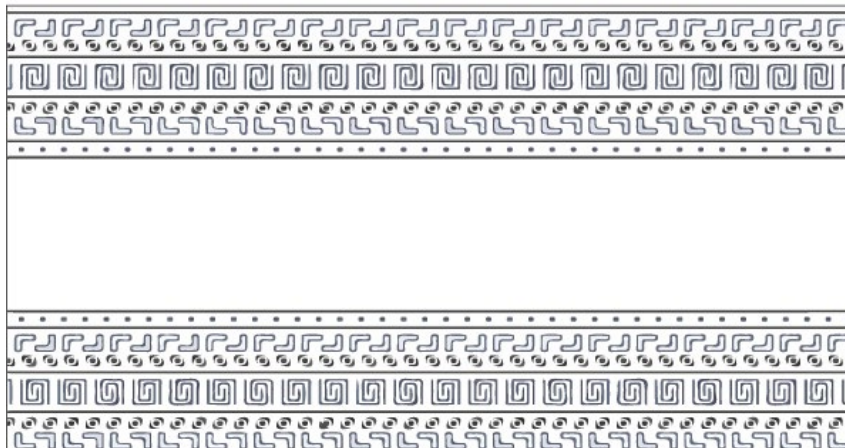
Στο κεφάλαιο αυτό μιλήσαμε για τις **παραδόσεις** μας. Μάθαμε ότι κάθε τόπος έχει τα δικά του **ήθη** και **έθιμα**, δηλαδή τις συνήθειές του. Μάθαμε ακόμα ότι έχει τις δικές του ιστορίες, δηλαδή τους **μύθους** και τους **θρύλους**.

Επισκεπτόμαστε τον σύνδεσμο [«Έθιμα και μύθοι»](#) και ενώνουμε τις νέες λέξεις που μάθαμε με τις εικόνες.

Δοκιμάζουμε να αντιγράψουμε το παραδοσιακό μοτίβο στο κέντρο του κεντήματος:

Γράφουμε εδώ το αγαπημένο μας έθιμο

.....

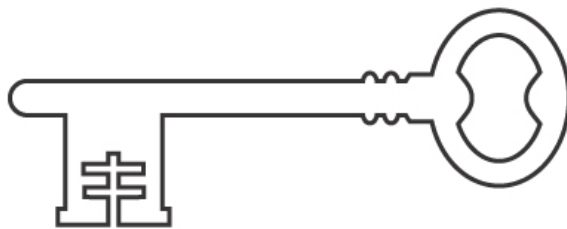
Γλωσσάρι της ενότητας «Κοινωνικές Σχέσεις»

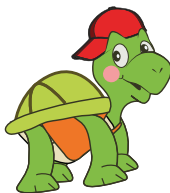
Έρθε η ώρα να χρωματίσουμε το επόμενο σημαιάκι στον χάρτη μας και να πάρουμε το κλειδί του θησαυρού για όσα καταφέραμε. Αυτό το κλειδί το κερδίσαμε με τις προσπάθειές μας. Μόλις το χρωματίσουμε, είμαστε έτοιμοι για τον επόμενο γρίφο μας!

Ο χάρτης της κρυμμένης γνώσης

Ανακεφαλαίωση

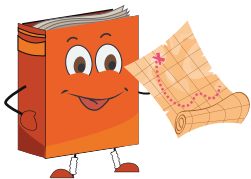
Πριν, όμως, διαβάσουμε τον νέο μας γρίφο, ας κάνουμε μια μικρή συζήτηση.

Στην ενότητα αυτή μιλήσαμε για την **οικογένεια** και το **σχολείο** μας. Συζητήσαμε πώς μπορούμε να **αντιμετωπίσουμε συγκρούσεις και παρεξηγήσεις** μεταξύ μας και, στο τέλος, μάθαμε για τις **παραδόσεις του τόπου** μας.

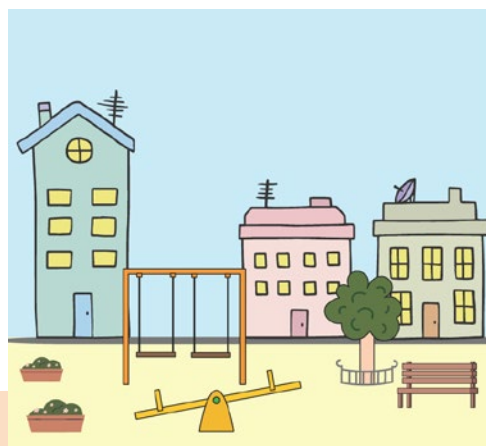
Συζητάμε κάτι από τα παρακάτω:

- ☺ Κατά τη γνώμη σας, πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος μιας «Επιτροπής φιλίας και συνεργασίας» στο σχολείο;
- ☺ Υπάρχει κάποια δραστηριότητα που σας δυσκόλεψε;
- ☺ Ποια δραστηριότητα σας ευχαρίστησε περισσότερο;
- ☺ Αλλάξατε την αρχική σας άποψη για κάποιο θέμα;

Ο νέος μας γρίφος είναι...

Ο τόπος, η χώρα, ο πλανήτης που ζω

Όταν είσαι μικρός,
έχεις τη δύναμη να μεγαλώνεις τους χώρους.
Να τους κάνεις απέραντους.
...Η γειτονιά μας,
ένας μικρός, υπέροχος κόσμος.

Η γειτονιά μας,
Χρήστος Κεραμίδης

Στην ενότητα αυτή θα συνεργαστούμε, θα παίξουμε, θα σχεδιάσουμε και θα κάνουμε έρευνα.

Θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε σε ερωτήσεις, όπως:

- ✓ Πού βρίσκεται και πώς είναι το σχολείο μας;
- ✓ Πώς είναι η γειτονιά μας και το μέρος που ζούμε;
- ✓ Τι μπορούμε να δούμε σε έναν χάρτη και τι μαθαίνουμε για τον τόπο μας;
- ✓ Πώς μπορούμε να προσανατολιστούμε;
- ✓ Ποιες αλλαγές μπορούμε να παρατηρήσουμε στη διάρκεια μιας ημέρας γύρω μας;
- ✓ Αλλάζει ένα μέρος και με ποιον τρόπο μπορεί να συμβούν αυτές οι αλλαγές;
- ✓ Πώς περιγράφουμε τον καιρό;
- ✓ Ποιες είναι οι εποχές του χρόνου και τι αλλάζει γύρω μας κάθε εποχή;

1. Ο τόπος που ζω

1

Με αφορμή... μια παλιά φωτογραφία

Κοιτάξτε, κοιτάξτε! Μια φωτογραφία του σχολείου από τα παλιά χρόνια.

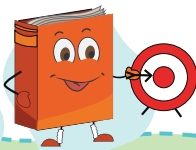
Βλέπω τα παράθυρα της τάξης μας και την αυλή. Είναι σίγουρα το σχολείο μας, μόνο που σήμερα είναι διαφορετικό.

Υπάρχει στην εικόνα κάτι που να θυμίζει το σχολείο μας; Πώς είναι το δικό μας σχολείο; Με την ομάδα μας μπορούμε να επισκεφτούμε τον σύνδεσμο και να συμπληρώσουμε τον πίνακα [«Τι ξέρουμε για το σχολείο μας»](#).

2

Μπορούμε...

- ☉ να ανακαλύψουμε τους χώρους του σχολείου μας.
- ☉ να μάθουμε ποιες λέξεις χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε πού βρίσκεται η τάξη μας.
- ☉ να γνωρίσουμε τη γειτονιά του σχολείου μας και τη συνοικία μας.

3

Ωρα για δράση

Πάμε για εξερεύνηση;

Λέω να γίνουμε εξερευνητές.

Να βγούμε στην αυλή και να δούμε πιο προσεκτικά πώς είναι το σχολείο μας.

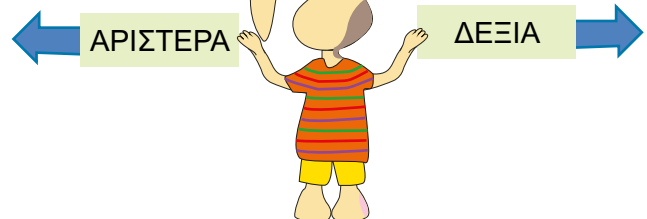
Τι θα μπορούσαμε να εξερευνήσουμε

Πριν ξεκινήσουμε όμως, πρέπει να ετοιμαστούμε.
Τι θα μπορούσε να χρησιμεύσει στην εξερεύνησή μας:

Στη λίστα που κρατώ, βάζουμε ✓ σε ό,τι νομίζουμε πως θα μας είναι χρήσιμο.

☐ σημειωματάριο	☐ χαρτί
☐ μολύβι	☐ μαρκαδόρους
☐ κουβέρτα	☐ βελόνες

Τώρα, δείξε μας, Ίριδα, ποια είναι η δεξιά και ποια η αριστερή μας πλευρά:

Θα χρειαστεί, ακόμα, να χωριστούμε σε τέσσερις ομάδες.
Κάθε ομάδα θα παρατηρήσει μία διαφορετική όψη του σχολείου.
Φύγαμε!

Πίσω στην τάξη μας!

Ζωγραφίζουμε όσα παρατηρήσαμε σε κάθε πλευρά του σχολείου μας. Παρουσιάζουμε τα έργα μας και τα ενώνουμε μεταξύ τους. Έτσι, θα δημιουργήσουμε μια κάτοψη της αυλής, δηλαδή, έναν **χάρτη!**

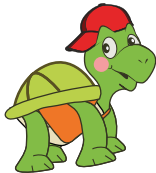

Πώς ήταν η πινακίδα στην είσοδο του σχολείου;
Τη σχεδιάζουμε στο πλαίσιο.

Η ΠΙΝΑΚΙΔΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

Εξερευνώντας το εσωτερικό του σχολείου μας

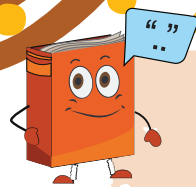

Όμως, πώς είναι το σχολείο από μέσα;
Ποιες τάξεις είναι δίπλα στη δική μας **αίθουσα;**

Ώρα να ανακαλύψουμε το σχολείο μας και εσωτερικά.

Μερικά σχολεία είναι πολύ μεγάλα κτίρια!
Εσείς, παιδιά, μπορείτε να τριγυρίσετε στο σχολείο σας χωρίς να χαθείτε;

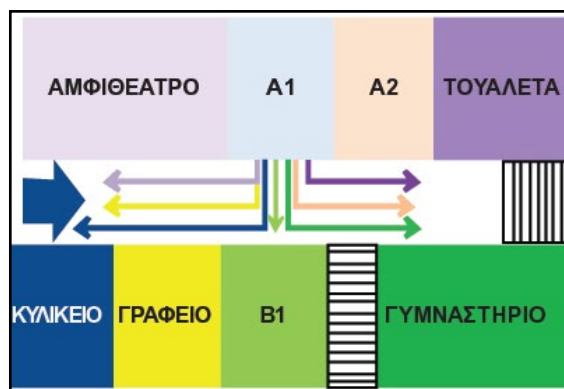
Ποιους χώρους θα δούμε σε ένα σχολείο; Μπορούμε να ανακαλύψουμε κάποιους, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Μια ματιά σε ένα σχολείο»](#).

Τι λέτε να εξερευνήσουμε κι εμείς το δικό μας σχολείο;

Μπορούμε να κατασκευάσουμε μια κάτοψη σαν αυτή της εικόνας. Θα μας χρησιμεύει για χάρτης του σχολείου!

Ένα σχολείο για όλους

Αναρωτιέμαι, είναι εύκολο να έρθει στο σχολείο ένα παιδί που δυσκολεύεται να περπατήσει ή που χρησιμοποιεί αμαξίδιο;

Υπάρχει κάτι στους χώρους του σχολείου που βοηθά τα παιδιά με δυσκολίες στην όραση ή την ακοή να κινούνται με ασφάλεια;

Πώς μπορούμε να το ανακαλύψουμε;

- Χρησιμοποιώντας ένα παιχνίδι με ρόδες;
- Παίζοντας «τυφλόμυγα», χρησιμοποιώντας μία κούκλα με δεμένα τα μάτια της;
- Παίζοντας ένα «σιωπηλό» παιχνίδι θησαυρού;

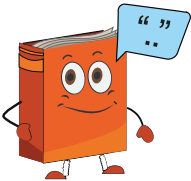

Ακολουθούμε τώρα τον σύνδεσμο [«Ηλεκτρονική ψηφοφορία»](#), όπου μπορούμε να καταγράψουμε τα αποτελέσματα της έρευνάς μας.

Τι μπορούμε να κάνουμε για να έρχονται όλα τα παιδιά στο σχολείο χωρίς να δυσκολεύονται; Συζητάμε στην ομάδα μας όσα ανακαλύψαμε και κάνουμε τις προτάσεις μας.

Η γειτονιά του σχολείου μας

Η Ίριδα και ο Φωτεινός έρχονται συνήθως στο σχολείο περπατώντας.

Εσείς, πώς πηγαίνετε στο σχολείο;
Μένετε κοντά ή μακριά από το σχολείο σας;

Μένω.....

Προσπαθούμε να θυμηθούμε κάποιο ενδιαφέρον σημείο της διαδρομής μας και να το περιγράψουμε στην ομάδα μας.

Μπορούμε να δούμε κάποια από αυτά τα σημεία χρησιμοποιώντας μια **ψηφιακή εφαρμογή** ή έναν **οδικό χάρτη**.

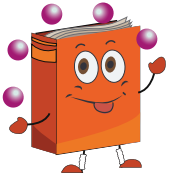

Θα πρέπει να γνωρίζουμε τη διεύθυνση του σχολείου μας. Πώς μπορούμε να τη μάθουμε;

Διεύθυνση είναι το όνομα του δρόμου όπου βρίσκεται ένα κτίριο, μαζί με τον αριθμό του.
Συμπληρώνουμε το όνομα της πόλης ή του χωριού.

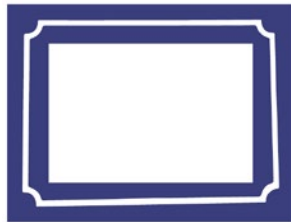
Ας δοκιμάσουμε

Το σχολείο μας
βρίσκεται στην οδό

στον αριθμό

στην περιοχή

Ό,τι βρίσκεται γύρω από το
σπίτι μας ή το σχολείο μας
ονομάζεται **γειτονιά**.

Πολλές γειτονιές μαζί
ονομάζονται **συνοικία**.

Πολλές συνοικίες μαζί σχηματίζουν την
πόλη μας ή την **κωμόπολη**, που είναι μια
μικρή πόλη. Αν ο τόπος μας είναι **χωριό**,
θα έχει λιγότερα κτίρια και πιο μικρές
γειτονιές.

Με τη βοήθεια του χάρτη ή της ψηφιακής εφαρμογής, τριγυρίζουμε
στη γειτονιά του σχολείου μας.
Παρατηρούμε όσα βρίσκονται κοντά στο σχολείο μας.

Εντοπίζουμε αν υπάρχει κάποιο πάρκο, παιδική χαρά, εκκλησία ή άλλο μεγάλο κτίριο. Μπορούμε, ακολουθώντας τον σύνδεσμο, να ζωγραφίσουμε [«Ένα σημαντικό σημείο της γειτονιάς μας»](#).

Είναι

.....

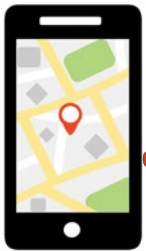

Κι αν δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω την εφαρμογή;

Τότε, μπορείς να χρησιμοποιήσεις έναν **χάρτη!**

Χάρτες και μακέτες

Μερικές φορές, όταν ταξιδεύουμε σε ένα άγνωστο μέρος χρησιμοποιούμε αυτήν την εφαρμογή.

Είναι ένας ψηφιακός χάρτης, μια κάτοψη δηλαδή, της πόλης, σαν την κάτοψη που φτιάξαμε για το σχολείο μας.

Ώρα για δημιουργίες!

Δημιουργούμε έναν χάρτη με όσα υπάρχουν γύρω από το σχολείο μας. Μπορούμε να ζωγραφίσουμε τους δρόμους, τα σπίτια και ό,τι άλλο σημαντικό υπάρχει κοντά μας!

Μπορούμε, όμως, αντί για χάρτη, να κατασκευάσουμε και μια **μακέτα** με υλικά προς ανακύκλωση.

Στην εικόνα, τα παιδιά της Δ΄ τάξης του 1ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ηρακλείου δημιούργησαν τη γειτονιά του σχολείου τους με μπουκάλια, άδεια κουτιά και συσκευασίες από γάλα.

Ας δούμε τι καταφέραμε

Απαντάμε στις επόμενες ερωτήσεις, σημειώνοντας **ΝΑΙ** ή **ΟΧΙ** μέσα στα κουτάκια

Τώρα πια μπορώ:

να αναγνωρίζω τη δεξιά και την αριστερή μου πλευρά.

να βρίσκω την τάξη μου, από όπου και αν σταθώ στο σχολείο μου.

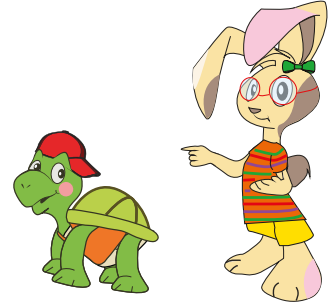
να δώσω οδηγίες σε κάποιον που θέλει να επισκεφτεί την τάξη μου.

να πω λίγα λόγια για τη γειτονιά μου και τη γειτονιά του σχολείου μου.

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Πριν συνεχίσουμε, ας θυμηθούμε μαζί μερικές σημαντικές λέξεις που χρησιμοποιήσαμε στο κεφάλαιο αυτό:

Χρησιμοποιήσαμε τις λέξεις **δεξιά, αριστερά, απέναντι, πρόσοψη, κάτοψη, σχολείο, αίθουσα, χάρτης**, για να γνωρίσουμε και να περιγράψουμε το σχολείο μας.

Μάθαμε τις λέξεις **διεύθυνση, οδός, γειτονιά, συνοικία, πόλη, κωμόπολη, χωριό** και γνωρίσαμε καλύτερα το μέρος που ζούμε.

Το σχολείο μας είναι το

.....

Βρίσκεται στην οδό

.....

Ο τόπος που ζούμε είναι (κυκλώνουμε το σωστό):

πόλη

κωμόπολη

χωριό

Τέλος, δημιουργήσαμε χάρτες του σχολείου μας και είδαμε πώς μπορούμε να τους χρησιμοποιούμε για να βρίσκουμε τη θέση μας.

Μπορούμε, ακολουθώντας τον σύνδεσμο, να δημιουργήσουμε τη δική μας [«Ψηφιακή Ξενάγηση»](#) στο σχολείο μας!

1

Με αφορμή...

ένα φανταστικό ταξίδι με αερόστατο

Όταν κοιτάς από ψηλά,
μοιάζει ο κόσμος ζωγραφιά!

Αλήθεια, παιδιά, τι νομίζετε ότι θα βλέπαμε αν πετούσαμε με ένα αερόστατο πάνω από τον τόπο μας; Ακολουθούμε τον σύνδεσμο και γράφουμε τις σκέψεις μας στον πίνακα [«Ο τόπος μας από ψηλά»](#).

Κάθε τόπος είναι διαφορετικός. Στεριά και θάλασσα, ποτάμια και λίμνες, βουνά και πεδιάδες δημιουργούν διαφορετικά **τοπία**.

Ήρθε, νομίζω, η ώρα να γνωρίσουμε τον τόπο μας καλύτερα!

2

Μπορούμε...

- ☺ να παρατηρήσουμε και να περιγράψουμε τον τόπο που ζούμε.
- ☺ να γνωρίσουμε πώς είναι κι άλλα μέρη, πιο κοντά ή πιο μακριά από εμάς.
- ☺ να ανακαλύψουμε τόπους που μοιάζουν με τον δικό μας.
- ☺ να σκεφτούμε πώς επηρεάζεται η ζωή σε έναν τόπο και από το φυσικό περιβάλλον.

3

Ώρα για δράση

Τόποι και τοπία

Για να κάνουμε την έρευνά μας, θα πρέπει να ανοίξουμε έναν χάρτη της περιοχής μας και να τον μελετήσουμε.

Μπορούμε όμως να καταλάβουμε πώς είναι ο τόπος μας, ακόμα κι αν κοιτάξουμε γύρω μας, από το παράθυρο, την αυλή ή από άλλα σημεία με καλή θέα.

Αναζητούμε αν υπάρχει κοντά μας (κυκλώνουμε ό,τι είναι σωστό):

βουνό

ποτάμι

θάλασσα

λίμνη

πεδιάδα

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο με την άσκηση [«Το μέρος που ζούμε με μια λέξη»](#) και μαθαίνουμε πώς λέγεται ο τόπος μας.

Δεν είναι όμως όλα τα μέρη ίδια. Προτείνω να γνωρίσουμε κι άλλα παιδιά, που ζουν σε διαφορετικές περιοχές. Αραγε, ο τόπος που ζούνε αλλάζει τη ζωή τους;

Το ορεινό χωριό του Πέτρου

Ορεινό χωριό

Κτηνοτρόφος

Τυροκόμος

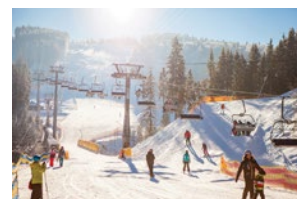
Γεια σας. Είμαι ο Πέτρος και ζω σε ένα **ορεινό** χωριό. Στον τόπο μου, τον χειμώνα έχει πολύ κρύο. Τα καλοκαίρια είναι δροσερά. Οι άνθρωποι εδώ είναι κυρίως **κτηνοτρόφοι, τυροκόμοι, υλοτόμοι** και **μελισσοκόμοι**. Μερικοί ασχολούνται και με τον **τουρισμό**.

Μελισσοκόμος

Υλοτόμος

Χιονοδρομικό κέντρο

Πώς σας φαίνεται ο τόπος που ζει ο Πέτρος;
Μοιάζει με το μέρος που ζούμε;
Σας έκανε κάτι εντύπωση;
Έχετε επισκεφτεί ποτέ έναν τόπο ίδιο με του Πέτρου;

Η ζωή της Χλόης σε έναν πεδινό τόπο

Γεια σας! Είμαι η Χλόη και ζω σε έναν **πεδινό** τόπο. Το σπίτι μου έχει έναν **κήπο** με λουλούδια και ένα μικρό **περιβόλι**. Δεν έχει πολύ κρύο τον χειμώνα και το καλοκαίρι έχει αρκετή ζέστη.

Οι άνθρωποι εδώ ασχολούνται κυρίως με τη **γεωργία**. Οι γονείς μου **καλλιεργούν** ελαιώνες και λαχανικά σε θερμοκήπια.

Τους βοηθάω όταν δεν έχω σχολείο.

Όταν μεγαλώσω, θέλω να γίνω γιατρός και να φροντίζω τους ανθρώπους του τόπου μου.

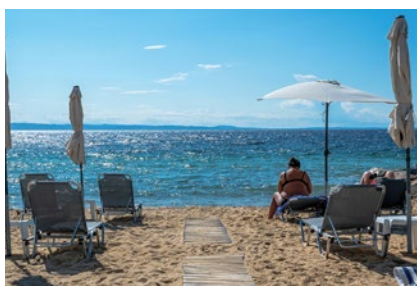
Γεωργοί που καλλιεργούν τη γη

Μοιάζει σε κάτι η ζωή σας με τη ζωή της Χλόης;
Μπορείτε να δείξετε στον χάρτη μια πεδινή περιοχή;
Πόσο διαφορετικό είναι το μέρος που ζούμε από τον τόπο της Χλόης;

Ο Νικόλας ζει κοντά στη θάλασσα

Γεια σας! Με λένε Νικόλα και το χωριό μου είναι **δίπλα στη θάλασσα**. Ο πατέρας μου έχει **καϊκι**. Φεύγει συχνά για **ψάρεμα**. Μπορεί να λείπει όλο το βράδυ.
Η μητέρα μου εργάζεται σε ένα **ξενοδοχείο** και το καλοκαίρι έχει πολλή δουλειά. Οι θείοι μου έχουν **ταβέρνα**. Την ανοίγουν το καλοκαίρι.
Έχω δύο ξαδέρφια που είναι **ναυτικοί** και ταξιδεύουν σ' όλη τη Γη.
Εγώ, όταν μεγαλώσω, ονειρεύομαι να γίνω μουσικός.

Η ζωή σε παραθαλάσσιες περιοχές

Ο τόπος του Νικόλα είναι κάποιο νησί ή μια άλλη παραθαλάσσια περιοχή. Μοιάζει με τον δικό μας;
Γνωρίζετε άλλα τέτοια μέρη;
Έχετε επισκεφτεί κάποια παραθαλάσσια περιοχή;
Ξέρετε αν η ζωή στα μέρη αυτά αλλάζει στις διάφορες εποχές;
Πού θα μπορούσαμε να βρούμε περισσότερες πληροφορίες;

Η πόλη όπου ζει η Πωλίνα

Γεια σας! Με λένε Πωλίνα και ζω σε μια μεγάλη **πόλη**.
Το σπίτι μου βρίσκεται στον δεύτερο όροφο μιας πολυκατοικίας.
Το σχολείο μου έχει πολλά παιδιά.
Οι γονείς μου είναι **υπάλληλοι** σε μια τράπεζα. Οι γονείς του φίλου μου του Γιάννη έχουν **κατάστημα** και του φίλου μου του Σωτήρη εργάζονται στο **γραφείο** μιας **εταιρείας**.
Οι περισσότεροι άνθρωποι εδώ προσφέρουν **υπηρεσίες**.

Η ζωή σε μια μεγάλη πόλη

Γνωρίζετε μεγάλες πόλεις;
Ποια νομίζετε ότι είναι τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά μιας μεγάλης πόλης;
Μοιάζει η πόλη όπου ζει η Πωλίνα με τον τόπο μας;
Τι μπορεί να εννοεί η Πωλίνα όταν λέει ότι «οι πιο πολλοί άνθρωποι προσφέρουν υπηρεσίες»;

Ο τόπος μας με μια ματιά

Γράφουμε το όνομα του τόπου μας

.....

Είναι .....

Η χώρα μας έχει πολλά όμορφα τοπία. Μακάρι να μπορούσαμε να τα επισκεφτούμε όλα!

Ζωγραφίζουμε τον τόπο που μας έκανε πιο μεγάλη εντύπωση. Μπορούμε να το κάνουμε και ψηφιακά στην επιφάνεια [«Γινόμαστε ζωγράφοι»](#), ακολουθώντας τον σύνδεσμο.

Ας προσπαθήσουμε να μιλήσουμε για τον τόπο μας.

- ▶ Πού βρίσκεται;
- ▶ Τι δουλειές κάνουν οι άνθρωποι;
- ▶ Πώς ζούνε το καλοκαίρι και πώς τον χειμώνα;

Συλλέγουμε πληροφορίες και δημιουργούμε μόνοι ή με την ομάδα μας τις δικές μας ιστορίες για τον τόπο μας!

Μπορούμε να τις δημοσιεύσουμε στο ψηφιακό βιβλίο με τον τίτλο [«Ιστορίες του τόπου μας»](#), ακολουθώντας τον σύνδεσμο.

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Ας δοκιμάσουμε τώρα να απαντήσουμε στις παρακάτω ερωτήσεις:

Ορεινός είναι ο τόπος που βρίσκεται	α) στο βουνό β) σε πεδιάδα γ) κοντά σε θάλασσα
Πολλοί κάτοικοι σε παραθαλάσσια μέρη ασχολούνται με	α) την υλοτομία β) τον τουρισμό γ) τη γεωργία
Ο δικός μας τόπος είναι	α) ορεινός β) πεδινός γ) παραθαλάσσιος δ) παραλίμνιος
Σε έναν πεδινό τόπο, μπορούμε να συναντήσουμε	α) γεωργούς β) ψαράδες γ) υλοτόμους

Στον πίνακα «Ο τόπος μου από ψηλά» καταγράφουμε όσα γνωρίζουμε για τον τόπο μας. Άλλαξε κάτι; Ακολουθούμε τον σύνδεσμο για τη σελίδα [«Τότε νόμιζα, τώρα ξέρω»](#) για να πούμε τι άλλαξε.

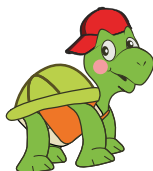

5

Ας ξαναθυμηθούμε

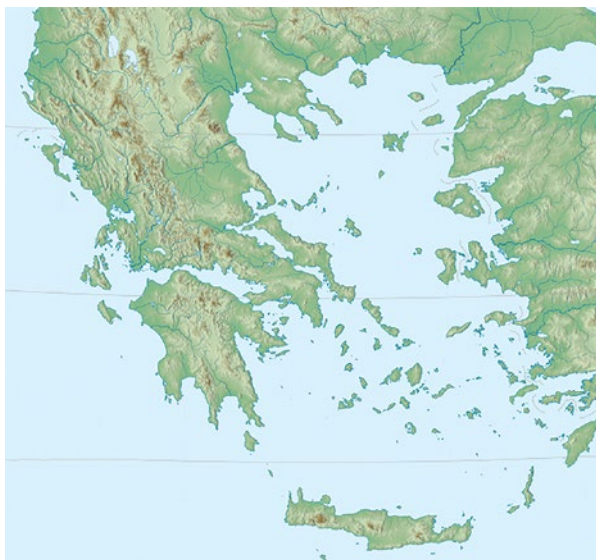

Τι θα ακούγαμε αν επισκεπτόμασταν ένα χωριό στην εξοχή και τι σε μια πόλη; Μιμούμαστε ήχους και αφήνουμε τα άλλα παιδιά να μαντέψουν πού βρισκόμαστε.

Μάθαμε πολλές νέες λέξεις!

Για να περιγράψουμε πού βρίσκεται ο τόπος μας χρησιμοποιήσαμε τις λέξεις **πεδιάδα, βουνό, ποτάμι, λίμνη, θάλασσα, νησί.**

Χρησιμοποιήσαμε και λέξεις για τις εργασίες των ανθρώπων σε διάφορα μέρη.

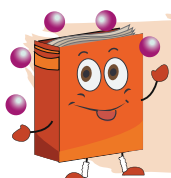
Γεωργός

Κτηνοτρόφος

Μελισσοκόμος

Τυροκόμος

Υλοτόμος

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο και κάνουμε το κουίζ [«Οι γεωργικές εργασίες»](#), για να θυμηθούμε τα επαγγέλματα.

2. Αλλαγές στον ουρανό και στη γη του τόπου που ζούμε

1

Με αφορμή...

για μια καλημέρα στον ήλιο

Κοιτάζω την **Ανατολή**,
πίσω μου είναι η **Δύση**,
αριστερά μου ο **Βορράς**
και δεξιά μου ο **Νότος**.

Ίριδα, εσύ ξέρεις τι είναι η **Ανατολή**, η **Δύση**, ο **Βορράς** και ο **Νότος**;

Μην ρωτάς εμένα, Φωτεινέ!
Καλύτερα να μας πουν τα παιδιά.

Ο Φωτεινός και η Ίριδα θέλουν να μάθουν περισσότερα.
Τι λέτε, θα τους ακολουθήσουμε;

Μπορούμε...

- ☺ να εντοπίσουμε από πού ανατέλλει και πού δύει ο ήλιος.
- ☺ να μάθουμε τα σημεία του ορίζοντα και να προσανατολιζόμαστε.
- ☺ να ανακαλύψουμε αν ο τόπος μας αλλάζει και γιατί.
- ☺ να συζητήσουμε πώς οι αλλαγές αυτές επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων.
- ☺ να αναρωτηθούμε αν δημιουργήθηκαν προβλήματα στη φύση γύρω μας.

3

Ώρα για δράση

Ορίζοντας, η γραμμή που ενώνει Γη και ουρανό

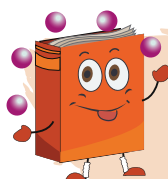
Η **Ανατολή**, η **Δύση**, ο **Βορράς** και ο **Νότος** είναι τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Τι είναι όμως ο **ορίζοντας**; Η Ίριδα μπορεί να μας βοηθήσει. Έτσι θα μάθουμε να προσανατολιζόμαστε.

Σας έχει συμβεί ποτέ, στην εξοχή ή στην παραλία, να κοιτάτε μακριά, ως το σημείο που φαίνεται ότι ο ουρανός ενώνεται με τη Γη; Μερικές φορές, μοιάζει σαν να υπάρχει μια γραμμή! Η γραμμή αυτή λέγεται **ορίζοντας**. Το σημείο του ορίζοντα απ' όπου βγαίνει ο ήλιος το πρωί λέγεται **Ανατολή**.

Αν ανακαλύψουμε από πού ανατέλλει ο ήλιος, δηλαδή την **Ανατολή**, και κοιτάξουμε προς τα εκεί, τότε μπορούμε να βρούμε και τα υπόλοιπα σημεία του ορίζοντα.

Η **Δύση** βρίσκεται πίσω μας. Ο **Βορράς** στην αριστερή μας πλευρά και ο **Νότος** στα δεξιά μας.

Μπορείτε να δοκιμάσετε κι εσείς, ακολουθώντας τον σύνδεσμο για την άσκηση [«Ο ήλιος μάς δείχνει τον δρόμο»](#).

Όταν βρίσκουμε τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, λέμε ότι **προσανατολιζόμαστε**.

Επισκεπτόμαστε τη σελίδα [«Τα σημεία του ορίζοντα όπως φαίνονται από τον τόπο μας»](#) και ανακαλύπτουμε τι έχουν να μας πουν οι φιγούρες της εικόνας.

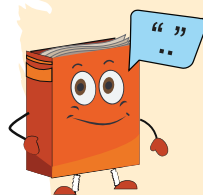

Ο Φωτεινός, όμως, που ονειρεύεται να γίνει εξερευνητής, έχει άλλον τρόπο να προσανατολίζεται.

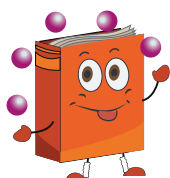
Χρησιμοποιώ μια **πυξίδα**.

Η βελόνα είναι φτιαγμένη από μαγνήτη και γυρίζει όπως οι δείκτες του ρολογιού.

Η χρωματιστή πλευρά της δείχνει πάντα τον Βορρά.

Παρατηρούμε και συγκρίνουμε τις δύο εικόνες. Τι δείχνει το αριστερό μας χέρι όταν κοιτάμε προς την Ανατολή; Τι δείχνει η κόκκινη βελόνα της πυξίδας;

Τι λέτε, πάμε στην αυλή για να δοκιμάσουμε και τους δύο τρόπους προσανατολισμού;

Συγκεντρώνουμε τις πληροφορίες μας.
Τι υπάρχει ανατολικά, δυτικά, βόρεια και νότια του σχολείου μας;

Θα ήθελα να τοποθετήσω το λουλούδι μου σε ένα ανατολικό σημείο της τάξης μας, αλλά πώς να το βρω;

Ας βοηθήσουμε τη φίλη μας, την Ειρήνη.
Βρίσκουμε τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα μέσα στην τάξη και τα ορίζουμε με ταμπελάκια.
Πώς θα γίνει αυτό; Τι θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε;

Τι συμβαίνει με τη σκιά μας;

Παιδιά, έχετε προσέξει ότι η θέση και το μέγεθος της σκιάς των αντικειμένων αλλάζει πολλές φορές κατά τη διάρκεια της ημέρας;

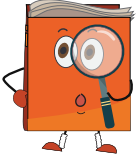

Παρατηρώντας τις εικόνες, δοκιμάστε να κάνετε κάποιες υποθέσεις για ποιον λόγο συμβαίνει αυτό. Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Ήλιος και σκιά»](#), για να παρατηρήσουμε αυτές τις αλλαγές.

Μπορούμε να παίξουμε στην αυλή το «Κυνήγι της σκιάς».

Με μια ομάδα, αφού σχεδιάσουμε τη σκιά ενός αντικειμένου ή τη δική μας σε διαφορετικές ώρες της ημέρας, παρατηρούμε τις αλλαγές.

Με μια άλλη ομάδα, μπορούμε να κατασκευάσουμε ένα απλό ηλιακό ρολόι, σαν το ρολόι της εικόνας.

Έκτακτο δελτίο καιρού

Σήμερα, ο Φωτεινός ήρθε στο σχολείο χαμογελαστός.

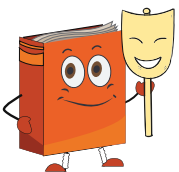

Διάβασα μια πολύ διασκεδαστική ιστορία, την «Πινεζοβροχή», του Ευγένιου Τριβιζά. Θέλετε να τη διαβάσουμε μαζί;

Ας επισκεφθούμε τη σελίδα [«Η πινεζοβροχή»](#).

Η Μετεωρολογική Υπηρεσία της Μπαλονοχώρας προειδοποιεί τους κατοίκους για έντονη πινεζομπόρα. Γιατί; Από τι κινδυνεύουν τα μπαλόνια; Τι μπορεί να συμβεί στον τόπο τους; Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνουν;

Προτείνω να διαλέξουμε ένα από τα παρακάτω έντονα καιρικά φαινόμενα και να το «ζωντανέψουμε» με ήχους και κινήσεις.

χιονοθύελλα   **χαλάζι**   **καταιγίδα**   **καύσωνας**

Έχετε ζήσει ποτέ ένα έντονο καιρικό φαινόμενο;
Μπορείτε να το θυμηθείτε και να το περιγράψετε;
Παρατηρήσατε κάποια αλλαγή γύρω σας;

Αναζητούμε στις εφημερίδες ή στο διαδίκτυο πληροφορίες για
κάποιο έντονο καιρικό φαινόμενο στην περιοχή μας.
Προκάλεσε αλλαγές;

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Έντονα καιρικά φαινόμενα»](#) και
παρατηρούμε τις αλλαγές που μπορούν να προκαλέσουν.

Μεγάλα έργα στον τόπο μας

Οι τόποι αλλάζουν! Μερικές φορές, αυτό συμβαίνει ύστερα
από ένα έντονο φυσικό φαινόμενο. Αρκετές φορές, όμως,
τους αλλάζουμε εμείς οι άνθρωποι.

Ας παρατηρήσουμε τη λίμνη του Μαραθώνα!
Αυτή η λίμνη δημιουργήθηκε όταν οι άνθρωποι
κατασκεύασαν ένα φράγμα.

Μπορούμε να αναζητήσουμε κάποιο
μεγάλο κατασκευαστικό έργο, όπως
γέφυρα, δρόμο, φράγμα, αεροδρόμιο
ή κάτι άλλο που υπάρχει στον τόπο
μας. Σημειώνουμε ποιο είναι αυτό και
συζητάμε πώς άλλαξε το τοπίο.

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο και συμπληρώνουμε τον πίνακα με τίτλο «Η ταυτότητα του τεχνικού έργου».

Ας το ζωγραφίσουμε! Μπορούμε να το κάνουμε στο χαρτί ή ψηφιακά, ακολουθώντας τον σύνδεσμο «Ένα σημαντικό έργο στον τόπο μας».

Ομορφαίνουμε τον τόπο μας

Εμείς αλλάζουμε τον τόπο μας φυτεύοντας δέντρα.

Κι εμείς τον αλλάζουμε κρατώντας την παραλία καθαρή!

Χρησιμοποιούμε τη φαντασία μας για να δείξουμε πώς ήταν ο τόπος μας παλιά και πώς τον ονειρευόμαστε στο μέλλον. Μπορούμε να ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο «Ο τόπος μου όπως τον φαντάζομαι».

Θα μπορούσαμε κι εμείς να ομορφύνουμε το σχολείο μας, τη γειτονιά μας, την πόλη ή το χωριό μας. Προτείνω να σχεδιάσουμε μια δράση.

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Σκεφτόμαστε και κυκλώνουμε το **ΝΑΙ** ή το **ΟΧΙ** στις παρακάτω ερωτήσεις:

Μπορώ να βρω την Ανατολή, τη Δύση, τον Βορρά και τον Νότο με τη βοήθεια του ήλιου;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Μπορεί ένα έντονο φυσικό φαινόμενο να προκαλέσει αλλαγές σε έναν τόπο;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Γνωρίζω κάποιο έργο που άλλαξε τον τόπο μου;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Θα μπορούσα να προτείνω μια ιδέα για να γίνει ο τόπος που ζω καλύτερος;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό μάθαμε να **προσανατολιζόμαστε**.
Εντοπίσαμε τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, που είναι:

η **A** _____, η **Δ** _____,

ο **B** _____ και ο **N** _____

Μιλήσαμε για κάποια **κατασκευαστικά έργα** του τόπου μας. Μάθαμε ότι κάποια φυσικά φαινόμενα, αλλά και οι άνθρωποι, μπορούν να αλλάξουν έναν τόπο.

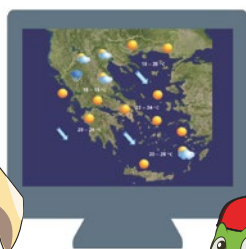
Στην εικόνα αυτή, μια καταστροφική πυρκαγιά άλλαξε το δάσος. Το ομορφαίνουμε και πάλι με τα χρώματά μας.

3. Ο καιρός και οι εποχές στον τόπο που ζω

1

Με αφορμή... έναν «διαφορετικό» χάρτη

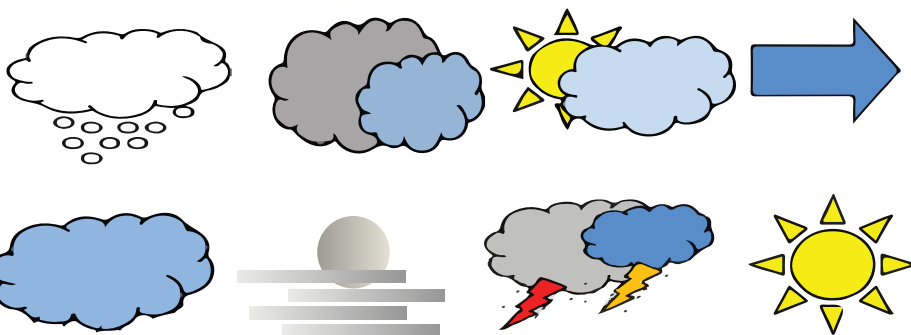
Αυτός ο χάρτης δεν μοιάζει με τους χάρτες που έχουμε δει μέχρι τώρα. Αλήθεια, τι δείχνει;

Βλέπω αριθμούς και σχέδια. Μήπως τα παιδιά καταλαβαίνουν περισσότερα από εμάς;

Αυτός είναι ένας **μετεωρολογικός χάρτης**. Μας δείχνει τι καιρό θα κάνει σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Οι μικρές εικόνες που παρατηρούμε στον χάρτη λέγονται **μετεωρολογικά σύμβολα**.

Ας παίξουμε ένα παιχνίδι! Θα ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο [«Μιλάμε για τον καιρό»](#) και θα προσπαθήσουμε να μαντέψουμε τι καιρό κάνει!

Ας δοκιμάσουμε τώρα να ενώσουμε τη σωστή λέξη με την εικόνα.

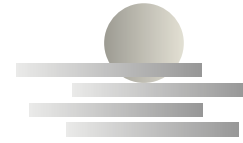
Καταιγίδα

Χιόνι

Ομίχλη

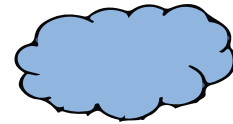
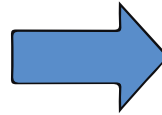
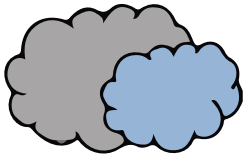
Ήλιος (ηλιοφάνεια ή λιακάδα)

Αραιή συννεφιά (ήλιος με σύννεφα)

Συννεφιά

Βροχή

Άνεμος

Τώρα που τα μάθαμε όλα αυτά,
τι μπορούμε να κάνουμε;

2

Μπορούμε...

- να παρατηρήσουμε τον καιρό, να τον περιγράψουμε και να καταλάβουμε πώς αλλάζει.
- να ανακαλύψουμε τις αλλαγές στον καιρό και τη φύση καθώς αλλάζουν οι εποχές.
- να συζητήσουμε για τις αλλαγές που φέρνει ο διαφορετικός καιρός στη ζωή των ανθρώπων κάθε εποχή του χρόνου.
- να συνδέσουμε σημαντικές γιορτές του τόπου μας με τις εποχές του χρόνου.

3

Ώρα για δράση

Μιλάμε για τον καιρό

Έχετε παρατηρήσει ότι ο **καιρός** αλλάζει; Αλλάζει κάθε μέρα, αλλάζει και κάθε **εποχή** του χρόνου. Προτείνω να δοκιμάσουμε να περιγράψουμε τι καιρό κάνει σήμερα.

Οι επιστήμονες που μελετούν τον καιρό λέγονται **μετεωρολόγοι**. Χρησιμοποιούν ειδικά **όργανα**. Μας ενημερώνουν φτιάχνοντας **μετεωρολογικούς χάρτες** και παρουσιάζοντας το **δελτίο καιρού**.

Μπορούμε να μάθουμε περισσότερα, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Μαθαίνουμε για τη μετεωρολογία»](#).

Τι λέτε, θέλετε να γίνουμε κι εμείς μικροί μετεωρολόγοι και να παρατηρήσουμε τον καιρό; Μπορούμε να καταγράψουμε τον καιρό για μια εβδομάδα, χρησιμοποιώντας τα **σύμβολα** που μάθαμε.

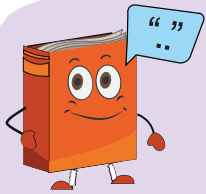
Για να πούμε τι καιρό κάνει, παρατηρούμε τα εξής:
Έχει συννεφιά ή ηλιοφάνεια;
Βρέχει, χιονίζει, έχει καταιγίδα ή χαλάζι;
Φυσάει; Κι αν ναι, πόσο δυνατά;
Ποια είναι η θερμοκρασία; Έχει κρύο ή ζέστη;

Αν δεν έχουμε όργανα, με ποιον τρόπο μπορούμε να καταλάβουμε τι καιρό κάνει;

Μπορούμε να κατασκευάσουμε κι εμείς μερικά όργανα μέτρησης του καιρού. Ακολουθήστε τον σύνδεσμο [«Όργανα καιρού»](#) για να δείτε πώς.

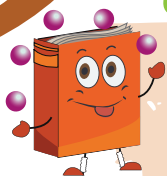

Τώρα που μάθαμε να μιλάμε για τον καιρό, θα μπορούσαμε να προσπαθήσουμε να τον περιγράψουμε σε έναν πίνακα ζωγραφικής.

Δείτε αυτόν τον πίνακα! Ας παρατηρήσουμε μαζί το φως, τις σκιές, τα χρώματα, τα ρούχα των ανθρώπων. Μπορούμε να πούμε τι καιρό κάνει;

Αν σας άρεσε αυτή η δραστηριότητα, μπορείτε να τη συνεχίσετε, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Παρατηρώντας τον καιρό σε έργα ζωγραφικής»](#).

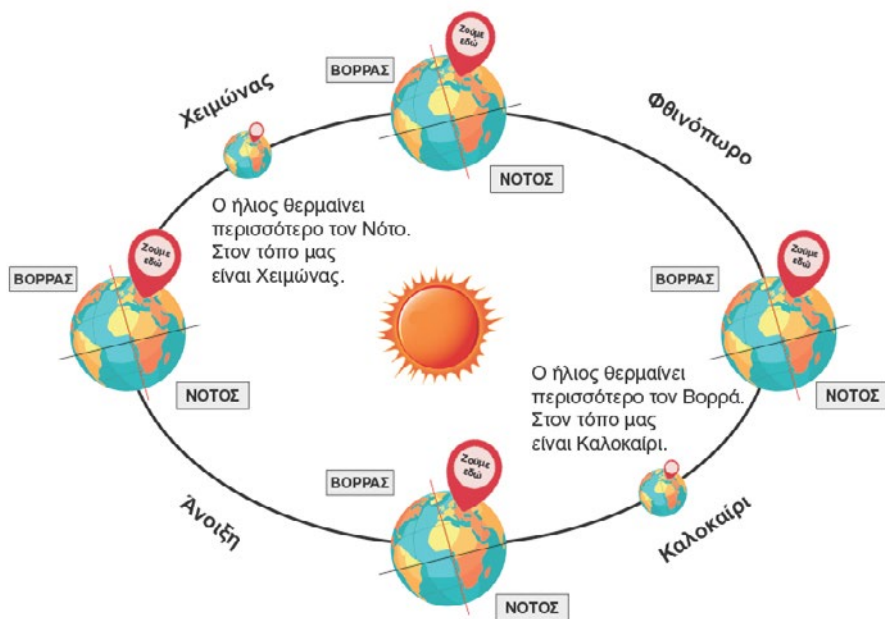
Πώς δημιουργούνται οι εποχές του χρόνου;

Στη χώρα μας, το **καλοκαίρι** κάνει ζέστη, το **χειμώνα** κρύο, το **φθινόπωρο** βρέχει πιο συχνά και η **άνοιξη** είναι ηλιόλουστη. Ξέρει κάποιος γιατί συμβαίνει αυτό;

Παρατηρούμε την εικόνα ή ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Η κίνηση της Γης και οι εποχές»](#) και συζητάμε.

Η Γη μας κινείται γύρω από τον Ήλιο και αυτή η κίνησή της λέγεται **περιφορά**. Αν παρατηρήσουμε την εικόνα, θα δούμε τον **άξονα** της Γης σαν μια φανταστική κόκκινη και πλαγιαστή γραμμή που ενώνει τον Βορρά με τον Νότο. Αυτό μας δείχνει ότι η Γη περιφέρεται **πλαγιαστά**, δηλαδή με κάποια **κλίση**, γύρω από τον Ήλιο. Λόγω αυτής της κλίσης, οι ακτίνες του Ήλιου δεν πέφτουν πάντα με τον ίδιο τρόπο παντού: κάποιες φορές θερμαίνουν περισσότερο το βόρειο τμήμα της Γης, ενώ άλλες φορές το νότιο. Έτσι, ανάλογα με τη θέση της Γης σε σχέση με τον Ήλιο και την κλίση της, αλλάζουν και οι **εποχές** του χρόνου.

Μια φανταστική «επίσκεψη» στο «σπίτι του χρόνου»

Ανάλογα με την **εποχή** του χρόνου, παρατηρούμε πιο συχνά κάποια **καιρικά φαινόμενα**.

Ας φανταστούμε κάτι.
Σε ένα σπίτι με τέσσερα
δωμάτια ζει ο γερο-Χρόνος.

Μένει πάνω, στη σοφίτα.

Στα τέσσερα δωμάτια μένουν οι **τέσσερις εποχές: Φθινόπωρο, Χειμώνας, Άνοιξη, Καλοκαίρι**.

Η Άνοιξη και το Καλοκαίρι βρίσκονται από την πλευρά του Ήλιου, στα πιο ζεστά δωμάτια. Το Φθινόπωρο και ο Χειμώνας από την άλλη πλευρά, στα πιο δροσερά.

Η κάθε εποχή έχει τρία παιδιά, τους **μήνες**. Μοιράζονται δίκαια τον χρόνο μεταξύ τους. Έτσι, κάθε μήνας διαρκεί περίπου 30 ημέρες. Ας τους γνωρίσουμε!

Ας τους τοποθετήσουμε τώρα στη «γραμμή» του χρόνου. Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Οι μήνες στη γραμμή του χρόνου»](#).

Για να δω αν το κατάλαβα καλά. Θα με βοηθήσετε, συμπληρώνοντας τις λέξεις που ξεχνάω;

Μάθαμε ότι οι εποχές δημιουργούνται από την κίνηση της

..... **γύρω από τον** .....

Ανάλογα με τη θέση της Γης, μερικές εποχές, ο καιρός είναι πιο

ζ..... και άλλες πιο κ.....

Άνοιξη: Η μέρα μεγαλώνει. Ο καιρός γίνεται πιο ζεστός. Τα δέντρα που δεν είχαν φύλλα πρασινίζουν ξανά. Ανθίζουν τα λουλούδια και εμφανίζονται τα έντομα. Πολλά ζώα γεννούν τα μωρά τους.

Καλοκαίρι: Ο ήλιος λάμπει. Η μέρα διαρκεί πολύ. Η θερμοκρασία είναι υψηλή. Επικρατεί ξηρασία. Φρούτα και λαχανικά ωριμάζουν.

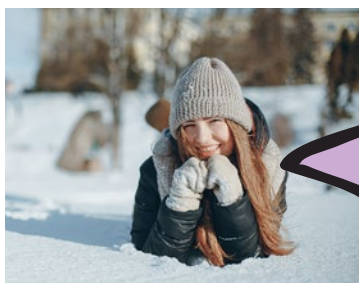
Φθινόπωρο: Ο καιρός γίνεται πιο δροσερός. Αρχίζουν και πάλι οι βροχές. Τα φύλλα σε πολλά δέντρα κιτρινίζουν και στο τέλος πέφτουν. Τα αποδημητικά πουλιά φεύγουν από τη χώρα μας.

Χειμώνας: Η μέρα είναι σύντομη. Συνήθως κάνει κρύο. Είναι πιθανό να χιονίσει. Πολλά δέντρα δεν έχουν πια φύλλα. Κάποια ζώα πέφτουν σε χειμερία νάρκη.

Συγκρίνετε τον χειμώνα και το καλοκαίρι στα δύο αυτά διαφορετικά μέρη. Τι παρατηρείτε;

Ο τόπος μου είναι ορεινός. Τον χειμώνα κάνει πολύ κρύο και το καλοκαίρι είναι δροσερό και βροχερό. Τα χιόνια λιώνουν στο τέλος της άνοιξης και αρχίζει να χιονίζει πάλι από το τέλος του φθινοπώρου.

Ζω σε ένα νησί του Αιγαίου. Το καλοκαίρι είναι αρκετά ζεστό και ο χειμώνας όχι και τόσο κρύος. Χιονίζει σπάνια, αλλά έχουμε πολύ δυνατό άνεμο όλες σχεδόν τις εποχές.

Ανάλογα με τον τόπο που βρισκόμαστε,
παρατηρούμε διαφορετικές αλλαγές στον καιρό.

Πολύ σωστά! Άλλωστε, **ο καιρός δεν είναι
ίδιος κάθε μέρα**, ακόμα και την ίδια εποχή!

Σας έχει συμβεί, μια μέρα του καλοκαιριού να βρέξει, την άνοιξη να χιονίσει ή μέσα στον χειμώνα να έχουμε μια ζεστή μέρα;

Στην εικόνα φαίνονται διάφορα καιρικά φαινόμενα που μπορεί να δούμε σε κάθε εποχή, ανάλογα και με τον τόπο που ζούμε.

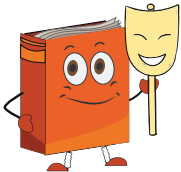
Ζωντανεύουμε τις εποχές

Ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Οι τέσσερις εποχές»](#) μπορούμε να παρατηρήσουμε τις λεπτομέρειες στους πίνακες του ζωγράφου Πολ Σεζάν. Είναι οι τέσσερις εποχές.

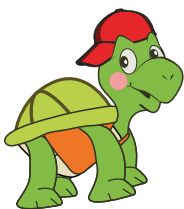
Συζητάμε για τα έργα και αποφασίζουμε ποια εποχή αντιπροσωπεύει το κάθε πρόσωπο.

Με την ομάδα μας «ζωντανεύουμε» ένα από τα πρόσωπα του πίνακα.

Δημιουργούμε τον δικό μας πίνακα ζωγραφικής, με τα δικά μας πορτρέτα. Παρουσιάζουμε τα έργα και εξηγούμε στην ομάδα πώς αλλάζουν οι συνήθειές μας κάθε εποχή.

Ο καιρός αλλάζει. Η φύση αλλάζει. Οι συνήθειές μας αλλάζουν. Κάθε εποχή έχει τα δικά της χαρακτηριστικά!

Γιορτάζουμε στον τόπο μας

Το ξέρεις, Φωτεινέ, ότι κάθε εποχή έχει τις δικές της **γιορτές**; **Θρησκευτικές** γιορτές, **Εθνικές** γιορτές, όπως η 28η Οκτωβρίου ή η 25η Μαρτίου, **Παγκόσμιες ημέρες**, όπως η «Γιορτή της μητέρας», **τοπικές γιορτές** με διαφορετικά ήθη και έθιμα και, βέβαια, τις **προσωπικές** μας γιορτές όπως η γιορτή του ονόματός μας και των γενεθλίων μας.

Το καλοκαίρι στο χωριό μας κάνουμε μεγάλο πανηγύρι!

Εμείς, το φθινόπωρο γιορτάζουμε την απελευθέρωση της πόλης μας.

Την άνοιξη, στον τόπο μου, γιορτάζουμε την Αποκριά με παραδοσιακά έθιμα.

Τον χειμώνα, στα δικά μας μέρη, γιορτάζουμε τον ερχομό του νέου χρόνου με ένα γλέντι στην πλατεία του χωριού.

ΓΙΟΡΤΗ ΦΑΣΟΛΑΔΑΣ 2024

Την Παρασκευή, 5 Ιανουαρίου
ο Πολιτιστικός Σύλλογος Βέργας
σας προσκαλεί στη Γιορτή της Φασολάδας.
Πλατεία, ώρα έναρξης 11.30

Ζεστή φασολάδα για όλους και ελιές από
τον τόπο μας.
Παραδοσιακή μουσική και χορός

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ

Προτείνω να δημιουργήσουμε το δικό μας εορτολόγιο για κάθε εποχή. Μπορούμε να το κάνουμε και ψηφιακά, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Γιορτάζουμε»](#).

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

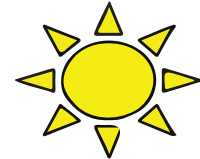
Ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Ένα βροχερό πρωινό»](#) και συμπληρώνουμε τα κενά.

Ταιριάζουμε τις εικόνες με την εποχή. Γράφουμε στα κουτάκια τον σωστό αριθμό.

Τι καιρό κάνει στον πίνακα αυτό; Κυκλώνουμε τα σωστά σύμβολα:

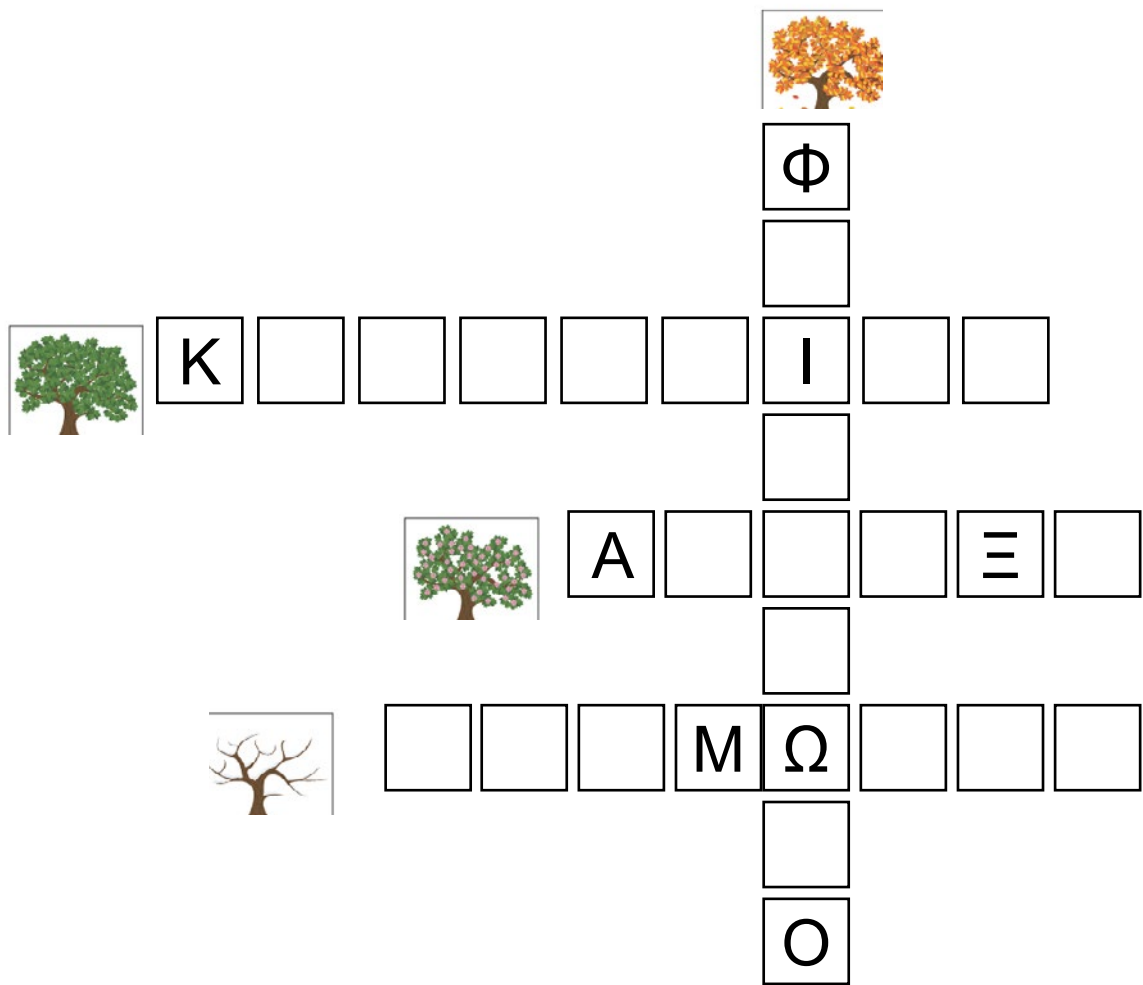

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό μάθαμε ότι οι τέσσερις εποχές του χρόνου είναι:

Μιλήσαμε για τον καιρό και τα καιρικά φαινόμενα.

Χρησιμοποιήσαμε λέξεις για τον καιρό, όπως **ηλιοφάνεια, συννεφιά, βροχή, χιόνι, άνεμος, θερμοκρασία, ζέστη, κρύο.**

Μιλήσαμε για τις αλλαγές στη φύση και τη ζωή μας στις διάφορες εποχές.

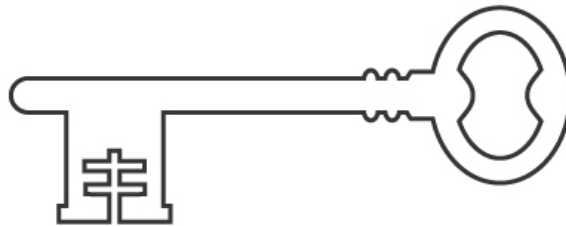
Γλωσσάρι της ενότητας «Ο τόπος, η χώρα, ο πλανήτης που ζω»

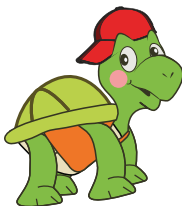
Έρθε η ώρα να χρωματίσουμε το σημαιάκι στον χάρτη μας και να πάρουμε το κλειδί του θησαυρού για όσα καταφέραμε. Αυτό το κλειδί το κερδίσαμε με τις προσπάθειές μας. Μόλις το χρωματίσουμε, είμαστε έτοιμοι για τον επόμενο γρίφο μας!

Ο χάρτης της κρυμμένης γνώσης

Ανακεφαλαίωση

Πριν όμως διαβάσουμε τον νέο μας γρίφο, ας κάνουμε μια μικρή συζήτηση.

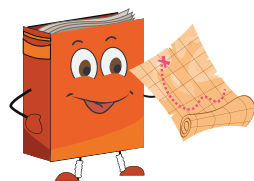
Στην ενότητα αυτή μιλήσαμε για το **σχολείο** μας και τη **γειτονιά** μας. Μάθαμε για τον **τόπο μας**, για άλλα μέρη και για τη ζωή των ανθρώπων σε αυτά. Συζητήσαμε για τις αλλαγές που παρατηρούμε γύρω μας.

Μιλήσαμε για τον **καιρό** και παρατηρήσαμε **καιρικά φαινόμενα**. Τέλος, συζητήσαμε για τις αλλαγές που συμβαίνουν στις διάφορες **εποχές** και για τις **συνήθειες** των ανθρώπων.

Μπορούμε να συζητήσουμε κάτι από τα παρακάτω:

- Μάθατε κάτι που δεν γνωρίζατε; Τι ήταν αυτό;
- Συζητήσατε κάποιο θέμα με την οικογένεια και τους φίλους σας; Ποιο;
- Σας βοήθησε αυτή η ενότητα σε κάτι; Θέλετε να αναφέρετε σε τι;
- Σας δυσκόλεψε κάτι; Τι ήταν αυτό και με ποιον τρόπο ξεπεράσατε τη δυσκολία;

Ο νέος μας χρίφος είναι...

Ζωή και Οικοσυστήματα

...Είμαστε ένα τμήμα της γης και αυτή είναι τμήμα του εαυτού μας. Τα μυρωδάτα άνθη είναι αδέρφια μας. Το ελάφι, το άλογο και ο μεγαλοπρεπής αετός είναι αδέρφια μας. Οι βουνίσσιες κορυφές, τα καταπράσινα λιβάδια, η ζεστασιά του σώματος του μικρού αλόγου και ο άνθρωπος, όλα αυτά, ανήκουν στην ίδια οικογένεια.

Απόσπασμα από το γράμμα αρχηγού ινδιάνικης φυλής προς τον πρόεδρο της Αμερικής Φράνκλιν Πιρς (1854)

Στην ενότητα αυτή θα συνεργαστούμε, θα κάνουμε έρευνα, θα συζητήσουμε, θα παίξουμε, θα σχεδιάσουμε και θα ζωγραφίσουμε.

Θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε σε ερωτήσεις, όπως:

- ✓ Ποια είναι τα ζώα και τα φυτά του τόπου μας;
- ✓ Τι σημαίνει η λέξη «βιοποικιλότητα»;
- ✓ Τι ανάγκες έχουν τα πλάσματα που ζουν γύρω μας και πώς μπορούμε να τα προστατέψουμε;
- ✓ Ποια είναι τα μέρη του ανθρώπινου σώματος και σε τι μας χρησιμεύουν;
- ✓ Ποια είναι τα μέρη του σώματος ενός ζώου και σε τι χρησιμεύουν;
- ✓ Από ποια μέρη αποτελούνται τα φυτά;
- ✓ Πού μοιάζουν και πού διαφέρουν μεταξύ τους άνθρωποι, ζώα και φυτά;

1. Ζώα και φυτά του τόπου μας

1

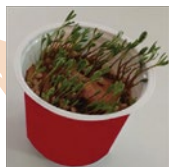

Με αφορμή... μια πρωινή έκπληξη

Η Ίριδα ήρθε σήμερα στο σχολείο πρωί πρωί και κρατά ένα μεγάλο κόκκινο κουτί.

Καλημέρα, Ίριδα. Τι έχεις μέσα στο κουτί;

Είχε ένα κεσεδάκι, που μέσα είχε φυτέψει φακές. Για να μάθουμε πώς, ακολουθούμε τον σύνδεσμο [«Φυτεύουμε τα σποράκια της Ίριδας»](#).

Αναρωτιέμαι όμως, τι θα γίνει αν

- δεν βάλουμε καθόλου βαμβάκι,
- βάλουμε στεγνό αντί για βρεγμένο βαμβάκι,
- τοποθετήσουμε ένα κεσεδάκι μέσα σε ένα ντουλάπι,
- ρίξουμε, αντί για νερό, ξίδι στο βαμβάκι,
- σκεπάσουμε το κεσεδάκι με μεμβράνη.

Ας κάνουμε, λοιπόν, το πείραμα για να μάθουμε.

Μπορούμε να μάθουμε τη διαδικασία, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Φυτεύουμε σποράκια και παρατηρούμε»](#).

Και, καθώς η Ίριδα ακουμπούσε στο παράθυρο το κεσεδάκι με τα όσπρια, ένα πολύχρωμο πλάσμα φτερούγιζε πάνω από τους τρυφερούς βλαστούς.

Δείτε, παιδιά, μια χαρούμενη λιβελούλα!

Τι όμορφη που είναι, έτσι που λαμπυρίζουν τα φτερά της στον πρωινό ήλιο!
Πόσα πολλά πλάσματα ζουν γύρω μας!
Τι λέτε, κάνουμε μια μικρή έρευνα μέχρι να μεγαλώσουν οι σπόροι στα κεσεδάκια μας;

Ωρα για έρευνα, λοιπόν! Ας πάρουμε τα απαραίτητα. Χαρτιά, μολύβια, χρώματα, σημειωματάρια, φωτογραφική μηχανή, μεγεθυντικό φακό, κιάλια.

Νομίζω ότι θα δω .....

.....

.....

2

Μπορούμε...

- ☉ να περιγράψουμε διάφορα ζώα και φυτά του τόπου μας.
- ☉ να ανακαλύψουμε πόσα διαφορετικά είδη ζώων και φυτών υπάρχουν γύρω μας.
- ☉ να καταλάβουμε τι είναι η «βιοποικιλότητα».

3

Ωρα για δράση

Μιλάμε για τα ζώα

Δημιουργούμε ομάδες και αναζητούμε ζωντανά πλάσματα στην αυλή του σχολείου ή σε έναν χώρο πράσινου κοντά μας.

Μπορούμε να φωτογραφίσουμε, να σχεδιάσουμε και να κρατήσουμε σημειώσεις στο «Σημειωματάριο των ερευνητών».

Μπορούμε τώρα να κατασκευάσουμε ένα κολάζ με τίτλο «Η ζωή γύρω μας» χρησιμοποιώντας τα σχέδια και τις φωτογραφίες μας.

Παίζουμε το ψηφιακό παιχνίδι [«Ομάδες ζώων»](#) και μαθαίνουμε πώς θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε ομάδες με τα ζωάκια που είδαμε.

Ας τα βάλουμε σε μια τάξη! Είδαμε πουλιά, θηλαστικά, έντομα, ερπετά και ζώα με μαλακό σώμα! Δημιουργούμε έναν κατάλογο με τις διάφορες κατηγορίες των ζώων.

- ☉ Έχει ο κατάλογός μας πουλιά, θηλαστικά, έντομα ή ερπετά;
- ☉ Ας προσπαθήσουμε να αναφέρουμε ένα από κάθε είδος.
- ☉ Έχει σκουληκάκια και σαλιγκάρια;
- ☉ Ποια πλάσματα είναι περισσότερα;

Θα ήθελα να μάθω κάτι περισσότερο για ένα από τα ζώακια που ανακαλύψαμε! Τι μπορώ να κάνω;

Προτείνω να βρούμε πληροφορίες. Τι λέτε, παιδιά, πού θα μπορούσαμε να βρούμε πληροφορίες για τα ζώα;

Μπορούμε να βρούμε πληροφορίες σε.....

Παίζουμε ένα διασκεδαστικό παιχνίδι; Λέγεται «Μαντεύω το ζώακι».

Απάντηση

Το ζώο που περιγράψαμε είναι

.....

Απάντηση

Το ζώο που μαντέψαμε είναι

.....

Μιλάμε για τα φυτά

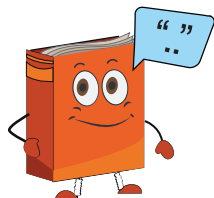
Θα σας πούμε κι εμείς ένα αίνιγμα:
«Γεννιούνται, αναπνέουν, τρέφονται, μεγαλώνουν,
κουνιούνται, αλλά δεν μετακινούνται».
Τι είναι;

Για περισσότερη βοήθεια, μπορούμε να ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο και να συμπληρώσουμε την [«Ακροστιχίδα»](#).

Παρατηρούμε αυτόν τον πίνακα ζωγραφικής.
Τον βρίσκουμε και ψηφιακά στον σύνδεσμο [«Ο κήπος»](#).

Μπορείτε να περιγράψετε τι εικονίζει; Παρατηρείτε ότι υπάρχουν πολλά διαφορετικά φυτά; Τι μπορείτε να πείτε γι' αυτά; Δημιουργήστε έναν εννοιολογικό χάρτη με θέμα «Τα φυτά». Ποια φυτά ξέρετε; Πώς είναι; Πού βρίσκονται; Σε τι χρησιμεύουν;

Έφτασε, όμως, η ώρα να παρατηρήσουμε τι συνέβη στα σποράκια που φυτέψαμε.

Παρατηρούμε τα γλαστράκια μας και συζητάμε τις σημειώσεις μας.

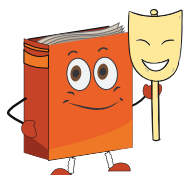
Συμπληρώνουμε τις φράσεις:

Από τα σποράκια γεννήθηκαν νέα φ.....

Τα φυτά για να αναπτυχθούν χρειάζονται έ.....,

ν....., ή....., φ..... και

α.....

Χρησιμοποιούμε το σώμα μας για να δείξουμε πώς μεγαλώνουν τα φυτά. Με μια παντομίμα δείχνουμε πώς αναπτύχθηκαν τα φυτά και στο πείραμα με τα κεσεδάκια.

Θα μπορούσαμε να επισκεφτούμε έναν κήπο για να παρατηρήσουμε τα φυτά.

Θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε έναν κήπο στην τάξη μας φέρνοντας γλαστράκια ή κάνοντας μια συλλογή φωτογραφιών.

Αναρωτιέμαι, είναι τα φυτά ζωντανοί οργανισμοί; Γιατί;

Τα φυτά έχουν τον δικό τους «Κύκλο ζωής». **Γεννιούνται** και **μεγαλώνουν**. Χρειάζονται τροφή, ήλιο, αέρα και νερό για να **ζήσουν**. Δημιουργούν σποράκια από όπου θα **γεννηθούν** νέα φυτά. Κάποτε, **μαραίνονται**, όπως φαίνεται και στη διπλανή εικόνα.

Μιλάμε για τη βιοποικιλότητα

Δοκιμάζουμε να διαβάσουμε τη λέξη στην εικόνα. Προσπαθούμε να καταλάβουμε τι σημαίνει.

Βιοποικιλότητα

Νομίζω ότι εννοεί την ποικιλία της ζωής!

Έχεις δίκιο! Κάθε τόπος έχει τα δικά του ζώα και φυτά. Όλα μαζί αποτελούν τη **βιοποικιλότητα** του τόπου αυτού.

Ανάλογα με το πού ζούμε, μπορεί να δούμε γύρω μας διαφορετικά ζώα και φυτά. Άλλα είδη ζουν στα **βουνά**, άλλα κοντά στη **θάλασσα** και άλλα στις **λίμνες**, στα **ποτάμια**, στις **πεδιάδες** και στην **πόλη**.

Παρατηρήστε μερικά παραδείγματα βιοποικιλότητας:

Η βιοποικιλότητα ενός τόπου είναι πολύ σημαντική για τη ζωή όλων μας. Κάθε χρόνο στις 22 Μαΐου γιορτάζεται η **Παγκόσμια Ημέρα Βιοποικιλότητας**.

Μπορούμε να παίξουμε ένα παιχνίδι για να καταλάβουμε πώς τα διαφορετικά είδη των ζώων και των φυτών συνεργάζονται για να διατηρείται η ζωή. Λέγεται **«Της ζωής το κίνημα»**.

Στο τέλος του παιχνιδιού, μπορούμε να ακολουθήσουμε τον σύνδεσμο **«Της ζωής το κίνημα»** και να βρούμε πώς συνδέονται ζώα και φυτά που ζουν γύρω μας.

Μπορούμε, επιπλέον, να συλλέξουμε φωτογραφίες και εικόνες με ζωντανούς οργανισμούς που υπάρχουν στον τόπο που ζούμε και να τις χρησιμοποιήσουμε για να δημιουργήσουμε μια αφίσα με τίτλο «22 Μαΐου, Ημέρα Βιοποικιλότητας».

Διαφορετικά, μπορούμε να συνθέσουμε το παζλ, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Ημέρα Βιοποικιλότητας»](#).

Παρατηρούμε αυτό το σκίτσο.

Τι ζώο είναι;
Πώς το συμπεράναμε;
Χρωματίζουμε το σχέδιο χρησιμοποιώντας τη φαντασία μας.
Πόσα διαφορετικά ζωάκια θα δημιουργήσουμε στην τάξη μας;

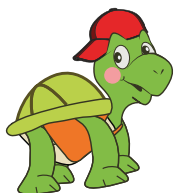

4

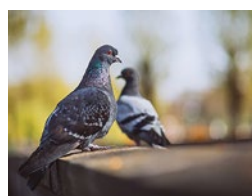
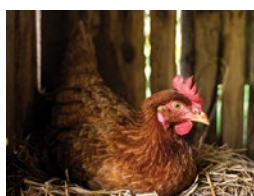
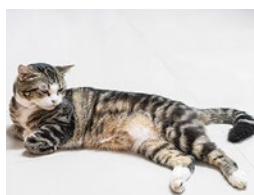
Ας δούμε τι καταφέραμε

Πού ζουν αυτοί οι οργανισμοί; Προσπαθούμε να το ανακαλύψουμε, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Ποιος ζει πού;»](#).

Μερικά από αυτά τα ζώα ζουν στον τόπο μας και άλλα όχι. Κλείνουμε σε κύκλο όσα δεν ζουν στον τόπο που ζούμε.

Κυκλώνουμε την απάντηση που πιστεύουμε ότι είναι σωστή.

Πού πιστεύετε ότι θα βλέπαμε τα περισσότερα από τα παραπάνω ζώα;

Σε μια πόλη

Σε ένα χωριό

Όλα τα ζώα είναι ίδια μεταξύ τους;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Τα φυτά είναι ζωντανοί οργανισμοί:

ΝΑΙ

ΟΧΙ

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Ας θαυμάσουμε αυτόν τον όμορφο πίνακα ζωγραφικής! Είναι του ζωγράφου Πάουλ Κλέε.

Μπορούμε να παρατηρήσουμε τον πίνακα εδώ, στον σύνδεσμο [«Γάτα και πουλί»](#).

Προτείνω να κατασκευάσουμε μάσκες από διαφορετικά είδη ζώων που ζουν στον τόπο μας και να τις φορέσουμε!

Στο κεφάλαιο αυτό μάθαμε τις λέξεις: **ζώο, έντομο, θηλαστικό, πουλί, ερπετό, φυτό, βιοποικιλότητα.**

Χρησιμοποιούμε τις παραπάνω λέξεις για να λύσουμε το σταυρόλεξο στον σύνδεσμο [«Τα είδη των ζώων»](#).

Επισκεπτόμαστε έναν φανταστικό κήπο στον σύνδεσμο [«Ένα ανοιξιάτικο πρωινό»](#) και κάνουμε μια σύντομη περιγραφή της ζωής εκεί.

2. Ενδιαφέρον και φροντίδα για τα ζώα

1

Με αφορμή... μια αφίσα

Βρίσκουμε την αφίσα στον σύνδεσμο «Παγκόσμια ημέρα των ζώων».

Συζητάμε με την ομάδα μας:
Τι σημαίνει η φράση
«Τα δικαιώματα των ζώων»;
Ποιες είναι οι σκέψεις μας
βλέποντας την αφίσα;

2

Μπορούμε...

- να μιλήσουμε για τα δικαιώματα των ζώων.
- να συζητήσουμε πώς μπορούμε να προστατεύουμε τα ζώα που ζουν γύρω μας.

3

Ώρα για δράση

Πάνω στη Γη, ζώα και άνθρωποι ζούμε μαζί!

Όλοι έχουμε ανάγκες και το δικαίωμα για ζωή. Όλοι χρειαζόμαστε σεβασμό και φροντίδα.

Γνωρίζουμε ήδη ότι οι ανάγκες και τα δικαιώματα συνδέονται.
Τι χρειάζεται ένα ζώο για να είναι ευτυχισμένο;

Στον σύνδεσμο [«Οι ανάγκες των ζώων»](#), βρίσκονται μερικές ιδέες τις οποίες θα μπορούσαμε να συζητήσουμε.

Ανάγκη για **ζωή**
Ανάγκη για **ελευθερία**
Ανάγκη για **ασφάλεια**

Τι είναι, λοιπόν, δίκαιο για τα ζώα;

Με αφορμή την παρουσίαση [«Τα δικαιώματα των ζώων»](#), συζητάμε το θέμα με την ομάδα μας.

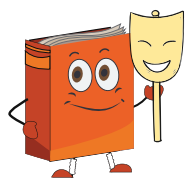
Πριν από πολλά χρόνια, ο Γάλλος ζωγράφος Πολ Σεζάν ζωγράφησε τον πίνακα **«Το κορίτσι με το κλουβί»**.

Παρατηρούμε τις λεπτομέρειες του πίνακα στον σύνδεσμο [«Το κορίτσι με το χρυσό κλουβί»](#).

Γιατί πιστεύετε ότι το πουλί βρίσκεται σε κλουβί;
Θα ήθελε να βρίσκεται κάπου αλλού; Πού;

Είναι δίκαιο για το πουλί να ζει μέσα σε ένα κλουβί;
Αν συζητούσαν μεταξύ τους το κορίτσι με το πουλί, τι
φантаζόμαστε ότι θα έλεγαν;

«Ζωντανεύουμε» με την ομάδα μας τον πίνακα και δίνουμε φωνή στους ήρωες.

Δημιουργούμε μια μικρή ιστορία με ήρωες το πουλί και το κορίτσι.
Επισκεπτόμαστε τον σύνδεσμο [«Μια φιλική συζήτηση»](#).

Ο Γιαννάκης και ο Φλοξ

Να σας πω μια ιστορία για ένα μικρό
αγόρι και τον σκύλο του;

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο και ακούμε
την ιστορία [«Ο Γιαννάκης και ο Φλοξ»](#).

Συζητάμε με την ομάδα μας και καταγράφουμε.

Αν ήμουν ο Γιαννάκης, θα αισθανόμουν

(πριν).....

(μετά). .....

Αν ήμουν η θεία Σοφία, θα αισθανόμουν

(πριν).....

(μετά).....

Αν ήμουν ο Φλοξ, θα αισθανόμουν

(πριν).....

(μετά).....

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Παρατηρούμε τις εικόνες και γράφουμε από κάτω μία από τις λέξεις: **φροντίδα, αγάπη, σεβασμός.**

σ.....

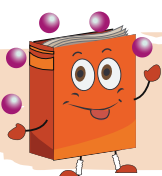
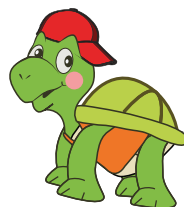
α.....

φ.....

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Κάθε χρόνο στις **4 Οκτωβρίου** γιορτάζουμε την ημέρα για τα **Δικαιώματα των ζώων**. Μπορούμε να τα ζωγραφίσουμε!

Ακολουθούμε τον σύνδεσμο, για να απαντήσουμε στο κουίζ [«Αγάπη και φροντίδα για τα ζώα»](#).

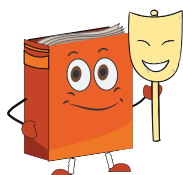
3. Τα εξωτερικά μέρη των φυτών, των ζώων και των ανθρώπων

1

Με αφορμή...

μια παντομίμα

Προτείνω να παίξουμε παντομίμα.

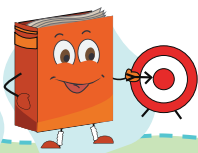
Μιμούμαστε κάποιο ζώο, φυτό ή άνθρωπο, ενώ τα άλλα παιδιά θα πρέπει να μαντέψουν τι παριστάνουμε!

Πώς θα μιμηθούμε ένα πουλί, ένα έντομο, ένα δέντρο, ένα λουλούδι, ένα ερπετό ή έναν άνθρωπο;

Πώς θα μαντέψουμε σωστά τι κάνουν τα άλλα παιδιά;

2

Μπορούμε...

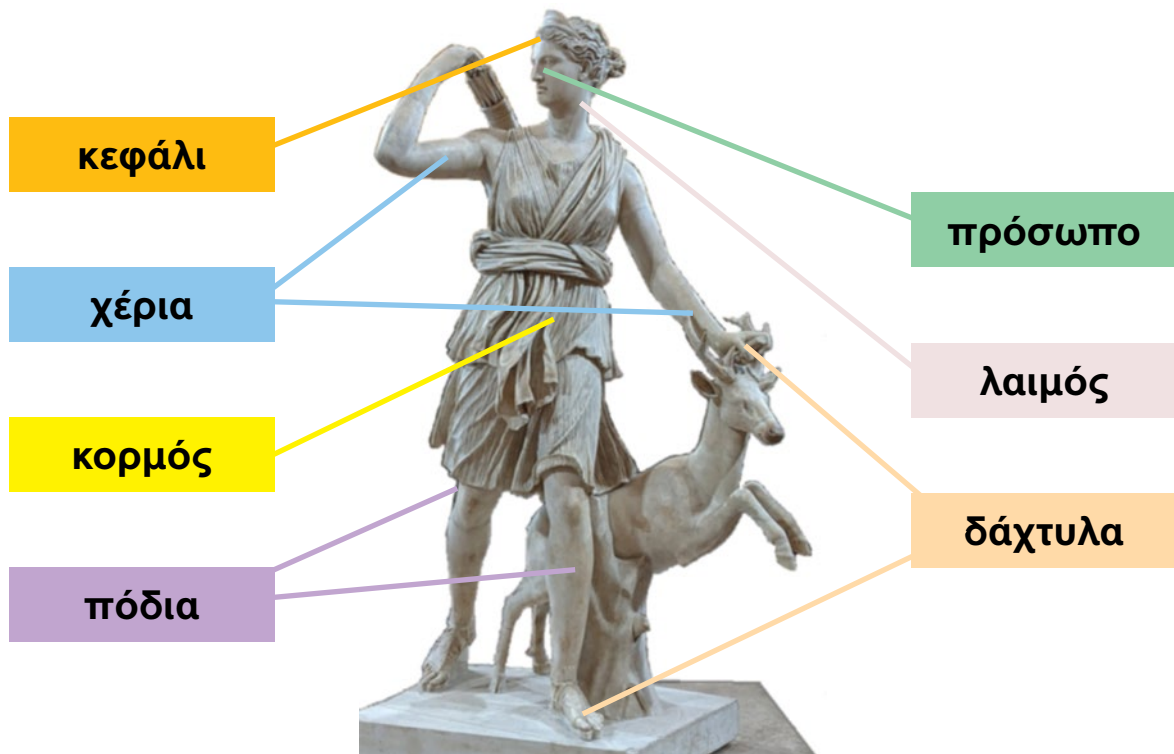
- να παρατηρήσουμε και να χρησιμοποιήσουμε τις κατάλληλες λέξεις για να περιγράψουμε το σώμα μας, τα μέρη του σώματος των ζώων, διάφορα φυτά.
- να συζητήσουμε σε τι χρησιμεύουν.
- να συγκρίνουμε τα ζώα και τα φυτά με το σώμα μας και να βρούμε σε τι μοιάζουμε και σε τι είμαστε διαφορετικοί.

3

Ωρα για δράση

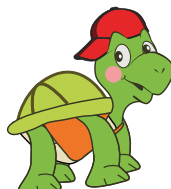
Εργαζόμαστε σε ζευγάρια. Με τη βοήθεια της εικόνας, το ένα παιδί διαβάζει δυνατά τις χρωματιστές λέξεις και το άλλο ακουμπά τα σωστά σημεία του δικού του σώματος.

Επαναλαμβάνουμε το παιχνίδι με τα μέρη του προσώπου μας;

Αναρωτιέμαι, μπορούμε να παίξουμε κι εμείς;

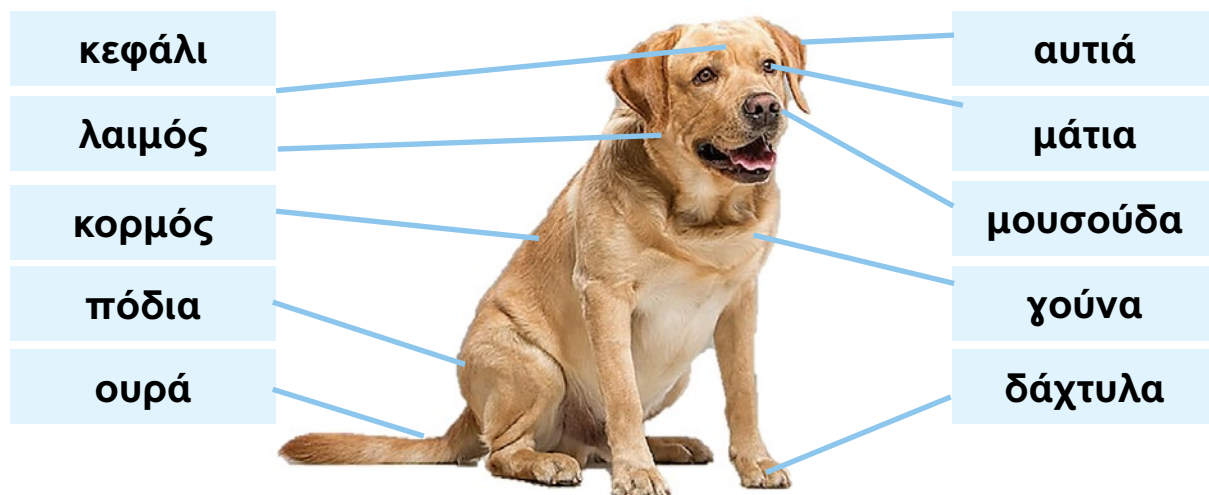

Δεν είμαι σίγουρος, Ίριδα. Μοιάζουμε σε πολλά, αλλά είμαστε και διαφορετικοί.

Το σώμα μου είναι σίγουρα διαφορετικό από το ανθρώπινο. Δείτε πώς είναι το σώμα των περισσότερων θηλαστικών. Σε τι μοιάζουμε και σε τι διαφέρουμε;

Παρατηρούμε και περιγράφουμε

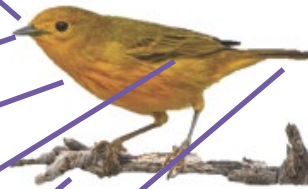

Να και μερικές ακόμα εικόνες από άλλα είδη ζώων. Έχουν στο σώμα τους ίδια μέρη;

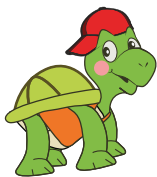

- κεφάλι
- κεραία
- μάτια
- θώρακας
- πόδια
- κοιλιά
- φτερά

- κεφάλι
- ράμφος
- μάτια
- κορμός
- φτερά
- πόδια
- ουρά

Γιατί όμως το σώμα μας αποτελείται από διαφορετικά μέρη; Ας συγκρίνουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές και ας συζητήσουμε σε τι χρησιμεύουν.

Ας ξεκινήσουμε από το κεφάλι. Παρατήρησα ότι τα πιο πολλά ζώα έχουν μάτια, μύτη, στόμα και αυτιά· σε τι μας χρησιμεύουν;

Συμπληρώνουμε τις φράσεις:

Με τα **μάτια**.....

Με τα **αυτιά** .....

Με τη **μύτη** ..... και .....

Με το **στόμα**....., ... και .....

Εγώ έχω καβούκι σαν τον Φωτεινό, αλλά δεν είμαι χελώνα! Μου χρησιμεύει για να προστατεύομαι.

Ας κάνουμε μια μικρή έρευνα. Σε τι χρησιμεύουν η ουρά, το ράμφος, τα χέρια, τα πόδια και οι κεραίες; Κάθε ομάδα διαλέγει ένα από αυτά τα μέρη του σώματος και αναζητά πληροφορίες.

Και τώρα, μπορούμε να συγκρίνουμε διαφορετικούς ζωντανούς οργανισμούς και να συμπληρώσουμε τον πίνακα «Τα μέρη του σώματος».

Έχει...					
κεφάλι					
λαιμό					
σώμα					
χέρια					
πόδια					
φτερά					
ουρά					

Όμως και τα φυτά αποτελούνται από διαφορετικά μέρη.

ρίζα

βλαστός

φύλλο

άνθος

κορμός

κλαδιά

Μπορούμε να μάθουμε σε τι χρησιμεύουν, ακολουθώντας τον σύνδεσμο [«Τα μέρη των φυτών»](#).

Έχουν όλα τα φυτά ρίζα, βλαστό, φύλλα, άνθη, κλαδιά και κορμό;

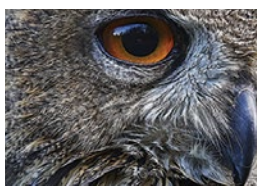
Παίζουμε με την ομάδα μας το ψηφιακό παιχνίδι [«Θυμόμαστε μαζί τα μέρη των φυτών»](#).

4

Ας δούμε τι καταφέραμε

Αναγνωρίζουμε αν είναι άνθρωπος, φυτό, έντομο, πουλί ή θηλαστικό και κυκλώνουμε το σωστό.

Ενώνουμε τα φυτά με τις φράσεις.

πόες

θάμνοι

δέντρα

●
έχουν ρίζες

●
έχουν κλαδιά

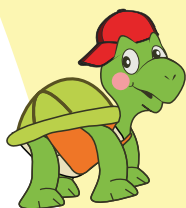
●
έχουν κορμό

5

Ας ξαναθυμηθούμε

Στο κεφάλαιο αυτό μάθαμε τα διαφορετικά μέρη του σώματος των ζώων. Ανάλογα με το είδος, μπορεί να έχουν **κεφάλι, λαιμό, κορμό, πόδια, χέρια, φτερά, ουρά, ράμφος, μάτια, μύτη, στόμα, μουσούδα, μαλλιά, γούνα, κεραιές.**

Ακόμη, μάθαμε τα μέρη των φυτών, τα οποία είναι **η ρίζα, ο βλαστός, τα φύλλα, τα άνθη, ο κορμός και τα κλαδιά.**

Το ανθρώπινο σώμα, όπως συμβαίνει με όλους τους ζωντανούς οργανισμούς, αποτελείται και αυτό από διαφορετικά μέρη.

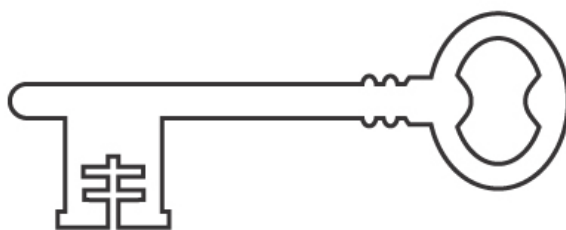
Τι θα λέγατε αν προσπαθούσαμε να φτιάξουμε ένα «Βιβλίο αγκαλιάς», με τα μέρη του ανθρώπινου σώματος, του σώματος των ζώων και τα μέρη των φυτών;

Γλωσσάρι της ενότητας «Ζωή και Οικοσυστήματα»

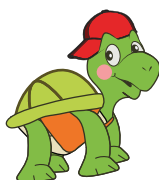

Έρθε, νομίζω, η ώρα να χρωματίσουμε το σημαιάκι στον χάρτη μας, να πάρουμε το κλειδί και να μάθουμε τον νέο μας γρίφο!

Ο χάρτης της κρυμμένης γνώσης

Ανακεφαλαίωση

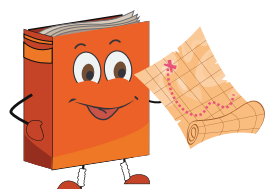
Πριν, όμως, διαβάσουμε τον νέο μας γρίφο, ας κάνουμε μια μικρή συζήτηση.

Στην ενότητα αυτή μιλήσαμε για τη ζωή γύρω μας. Μάθαμε για τα **ζώα που ζουν κοντά μας**, για τα **δικαιώματα των ζώων** και για τα **μέρη του σώματος** των ζώων και των ανθρώπων. Μάθαμε **πώς μεγαλώνουν τα φυτά** και για τα μέρη των φυτών. Συζητήσαμε για τη **βιοποικιλότητα** και ανακαλύψαμε ότι και τα φυτά είναι ζωντανοί οργανισμοί.

Συζητάμε ένα από τα παρακάτω θέματα:

- ☺ Μάθατε κάτι για τα ζώα και τα φυτά που δεν το γνωρίζατε; Τι είναι αυτό;
- ☺ Ολοκληρώσατε κάποια εργασία που στην αρχή σας φαινόταν δύσκολη, αλλά τελικά την καταφέρατε;
- ☺ Συνεργαστήκατε καλά με την ομάδα σας; Ακούγατε τη γνώμη των άλλων παιδιών; Εκφράζατε τη δική σας άποψη;
- ☺ Υπάρχει κάτι ακόμα που θα θέλατε να μάθετε για τα φυτά ή τα ζώα που ζουν στον τόπο σας;

Ο νέος μας γρίφος είναι...

Τέλος Α' τεύχους

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Πολίτης / Ταυτότητα

Γεώργιος Ιακωβίδης, Τα πρώτα βήματα. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://el.m.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:The_First_Steps_1893.jpg

Γεώργιος Ιακωβίδης, Ψυχρολουσία. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Cold_Shower_by_Georgios_Iakovidis.jpg

Γεώργιος Ιακωβίδης, Κορίτσι από τα Μέγαρα. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Girl_from_Megara_by_Georgios_Iakovidis.jpg

Γεώργιος Ιακωβίδης, Ο άτακτος εγγονός. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Naughty_Grandson.jpg

Γεώργιος Ιακωβίδης, Κορίτσι στα χωράφια. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jakobides_girl-in-the-fields.jpg

Γεώργιος Ιακωβίδης, Ο κακός εγγονός. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Bad_Grandson_by_Georgios_Iakovidis.jpg

Κοινωνικές σχέσεις

Κουνέλι και πάπια. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://da.wikipedia.org/wiki/Fikserbillede#/media/Fil:Duck-Rabbit_illusion.jpg

Οπτική ψευδαίσθηση Facevase. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Facevase.JPG>

Hans Thoma, Γιαγιά και εγγονός. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Thoma_-_Gro%C3%9Fmutter_ernz%C3%A4hlt_M%C3%A4rchen_\(1877\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Thoma_-_Gro%C3%9Fmutter_ernz%C3%A4hlt_M%C3%A4rchen_(1877).jpg)

Gaetano Bellei, Η καλοδεχούμενη. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_welcome_one_\(1882\),_by_Gaetano_Bellei.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_welcome_one_(1882),_by_Gaetano_Bellei.jpg)

Χορός χωρικών Κερκύρας. Καρτ ποστάλ που εκδόθηκε από την εταιρεία Ασπιώτη το 1906 περίπου. Αναπαραγωγή ζωγραφικού πίνακα του Άγγελου Γιαλλινά. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aspiotis_113.jpg

Νικηφόρος Λύτρας, Κάλαντα. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Lytras_Nikiforos_Carols.jpeg

Ο τόπος, η χώρα, ο πλανήτης που ζω

Σχολική τάξη. Αρχείο Αγγελικής Τζιατζιά.

Σχολείο. Αρχείο Αγγελικής Τζιατζιά.

Κατασκευή ηλιακού ρολογιού. Φωτογραφία Αλεξάνδρα Κοσκολού.

Λίμνη Μαραθώνα. Creative commons άδειες και αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia:

[G Da, CC BY-SA 3.0](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_dam_of_Marathon_lake,_Greece_-_panoramio.jpg), μέσω των Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_dam_of_Marathon_lake,_Greece_-_panoramio.jpg

Παιδάκια φυτεύουν. Φωτογραφία Αλεξάνδρα Κοσκολού.

Παραλίες καθαρές. Φωτογραφία Αλεξάνδρα Κοσκολού.

Καμένο δάσος. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ladd_photo_of_hand-piled_slash_on_freshly_cut-over_area_-_NARA_-_298695.jpg

Δορυφορική εικόνα της Ελλάδας από τη NASA. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Greece_composite_NASA.jpg

Henry Herbert La Thangue. Χειμώνας στη Λιγουρία. Αποθετήριο πολυμέσων Artvee: <https://artvee.com/dl/winter-in-liguria/>

Paul Cezanne: Οι τέσσερις εποχές: φθινόπωρο. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:C%C3%A9zanne,_L%E2%80%99Automne.jpg

Paul Cezanne: Οι τέσσερις εποχές: Καλοκαίρι. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:C%C3%A9zanne,_L%27%C3%89t%C3%A9.jpg

Paul Cezanne: Οι τέσσερις εποχές: χειμώνας. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:C%C3%A9zanne,_L%27Hiver.jpg

Paul Cezanne: Οι τέσσερις εποχές: άνοιξη. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:C%C3%A9zanne,_Le_Printemps.jpg

Paul Cezanne: Κορίτσι με κλουβί πουλιών. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paul_C%C3%A9zanne_-_Girl_with_Birdcage_\(Jeune_fille_%C3%A0_la_voli%C3%A8re\)_-BF280_-_Barnes_Foundation.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paul_C%C3%A9zanne_-_Girl_with_Birdcage_(Jeune_fille_%C3%A0_la_voli%C3%A8re)_-BF280_-_Barnes_Foundation.jpg)

Παραδοσιακός χορός, Σφακιά, Κρήτη.. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sfakia-dance.jpg>

Εύζωνες στην Αλλαγή Φρουράς. Creative commons άδειες και αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: [Marshallhenrie, CC BY-SA 4.0](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Evzones_at_Changing_of_the_Guard,_Syntagma_Square,_Athens.JPG), μέσω των Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Evzones_at_Changing_of_the_Guard,_Syntagma_Square,_Athens.JPG

Παραδοσιακή αποκριά. Creative commons άδειες και αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: [Anastasiapanag, CCBY-SA4.0](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%CE%97_%CE%9A%CF%85%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B9%CE%AC%CF%82.jpg), μέσω των Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%CE%97_%CE%9A%CF%85%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B9%CE%AC%CF%82.jpg

Claude Monet, Λεωφόρος Saint Denis στο Αρζεντέιγ τον χειμώνα. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Monet_-_Boulevard_Saint_Denis_in_Argenteuil_in_Winter.jpg

Ζωή και οικοσυστήματα

Φωτογραφίες για την καλλιέργεια φακής. Φωτογραφίες από Αλεξάνδρα Κοσκολού Alexander Altmann. Ένας καλοκαιρινός κήπος στη Γαλλία. Αποθετήριο πολυμέσων Artvee: <https://artvee.com/dl/a-summer-garden-in-france#00>

Πάουλ Κλέε, Γάτα και πουλί. Αποθετήριο πολυμέσων wikiart. <https://www.wikiart.org/en/paul-quee/cat-and-bird/>

Η Άρτεμις των Βερσαλλιών, Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Diane_de_Versailles_-_Mus%C3%A9e_du_Louvre_AGER_Ma_589.jpg

Το άγαλμα του Ηνίοχου. Αποθετήριο πολυμέσων Wikimedia: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vognstyreren-fra_Delfi2.jpg

Ποδήλατο

Μια μπλούζα

Ένα βιβλίο

Χρήματα

Υγεία

Ένα σπίτι

Ένα παγωτό

Καθαρό νερό

Ένα μπουφάν

Παπούτσια

Φαγητό

Μια πισίνα

Πολλά ρούχα

Φίλους

Ειρήνη

Πολλά γλυκά

Κινητό τηλέφωνο

Ηλεκτρονικά παιχνίδια

Πολλά παιχνίδια

Οικογένεια

Ένα παιχνίδι

Blank white rectangular area at the bottom of the page.